

**Виступ В. Лейсле на 12-му засіданні Міжурядової українсько-німецької комісії
Берлін, 9 жовтня 2025 року**

Шановні пані та панове,
вельмишановний пане д-ре Фабриціус,
високоповажний пане Єленський,
дорогі колеги та друзі!

Для мене велика честь сьогодні представляти українську громаду етнічних німців — громаду, яка, попри всі труднощі війни, продовжує жити, діяти й розвиватися.

Передусім дозвольте від імені Ради німців України висловити щире подяку урядам Німеччини та України за багаторічну підтримку.

Завдяки цій підтримці, незважаючи на постійні повітряні тривоги, втрати й евакуації, ми змогли зберегти всі головні напрями роботи — **мовні, культурні, соціальні, гуманітарні програми**.

Але що, мабуть, найважливіше, — ми змогли **зберегти життя людей і простягнути руку допомоги тим, хто опинився у найскладніших обставинах**.

Я добре пам'ятаю один особливий випадок: **разом з Офісом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини** нам вдалося **домогтися звільнення з полону одного етнічного німця**.

Під час тривалого — майже річного — полону та катувань його підтримувала лише **мрія колись знову піти з дружиною на концерт АС/DC**.

Ця історія — сильне нагадування про те, що **музика, культура й віра в життя** здатні підтримувати людину навіть у найтемніші часи.

Саме тому культурне життя для нас має особливе значення.

Сьогодні в Україні діють понад **170 організацій німецької меншини**, об'єднаних у мережу під координацією Ради німців України та Благодійного Фонду «Товариство Розвитку».

Разом ми реалізуємо понад **450 проєктів щороку** практично в усіх регіонах країни — від Львова й Чернівців до Харкова, Одеси та Миколаєва.

У **2022–2025 роках**, попри війну, громада досягла вагомих результатів.

Ми відновили роботу центрів зустрічей, налагодили дистанційні формати навчання, створили нові цифрові курси німецької мови, провели десятки мовних майданчиків для дітей, організували мовні ініціативи, олімпіади, інтенсиви у різних вікових групах.

Кількість слухачів мовних курсів зросла майже на **20 %**, що свідчить про підвищення інтересу до німецької мови навіть у воєнних умовах.

Поряд із освітньою роботою ми продовжуємо соціальні та гуманітарні програми.

Тільки за останні два роки громада надала **понад 5000 продуктових наборів і майже 4000 прямих банківських переказів** як підтримку літнім і вразливим членам громади.

Ми організували **доставку генераторів, павербанків, медичного обладнання** та допомогу людям, які втратили житло.

Після руйнування **Німецького дому в Маріуполі** та пам'яток у **Зміївці, Оріхові, Нью-Йорку** ми спільно з Міністерством культури України ведемо **реєстр знищених об'єктів німецької спадщини**, щоб документувати втрати й підготувати ґрунт для відновлення.

Це — частина спільного завдання, яке ми поділяємо з німецькими партнерами: **зберегти пам'ять і водночас дивитися в майбутнє**.

Важливим напрямом нашої роботи є також **збереження історичної пам'яті та ідентичності**.

Попри війну, ми продовжуємо **польові експедиції в Одеській та Миколаївській областях**, під час яких збираємо матеріали для **віртуального музею причорноморських німців**.

Ми прагнемо, щоб інформації про **внесок німецької меншини у розвиток України** ставало більше — і в науці, і в медіа.

У цьому сенсі ми високо цінуємо зусилля **Національної академії наук України та Геттінгенського дослідницького центру** у підготовці «Енциклопедії німців України», а також нашу співпрацю із **Суспільним телебаченням** у створенні документальних фільмів про видатних особистостей німецького походження.

Війна водночас формує **нову реальність**.

Серед тих, кому ми надаємо підтримку, тепер є **етнічні німці та німкені — ветерани Збройних сил України**, які потребують допомоги у **протезуванні, медичній реабілітації чи соціальній адаптації**. Ми щиро сподіваємося, що у майбутньому з'являться **спеціальні програми й проекти підтримки** для таких людей та їхніх родин — адже вони є частиною і нашої громади, і сучасної історії України.

Окремо хочу відзначити **гуманітарну солідарність наших німецьких друзів** — Робочого об'єднання німецьких меншин (AGDM), Союзу вигнанців (BdV), Фонду «Stiftung Verbundenheit» та Федерального міністерства внутрішніх справ Німеччини.

Завдяки вашій допомозі сотні українських німецьких родин отримали підтримку у найважчі моменти — коли тривога, темрява й холод ставали буденністю.

Водночас Україна також створює необхідні правові й політичні умови для нашої діяльності.

Ми відчуваємо справжню **партнерську увагу держави** до питань національних меншин.

Для нас було надзвичайно важливо **брати участь у розробленні нового законодавства України** про національні меншини та про мови національних меншин.

Це процес, у якому ми не лише представляємо власну громаду, а й ділимося **експертизою — у сфері прав людини, моніторингу, міжетнічного діалогу та міжнародного співробітництва**.

Ми бачимо виклики, що стоять перед Україною на шляху до Європейського Союзу, і готові допомагати в цьому процесі.

Наші організації володіють компетенціями у сфері **захисту прав меншин, соціальної інтеграції та освітньої політики** — це досвід, який може бути корисним державним інституціям під час імплементації європейських стандартів.

Разом із нашими партнерами в Німеччині ми вже працюємо над **візією післявоєнного відновлення**.

Йдеться про **створення сталої інфраструктури німецьких домів**, які могли б стати культурно-освітніми осередками, відкритими не лише для німецької громади, а й для всіх громадян, що прагнуть європейського партнерства та взаєморозуміння.

Перший такий приклад — **відкриття Німецького дому в Мукачеві**, реалізоване за підтримки Федерального уряду.

Ми маємо чудові німецькі доми у Києві, Чернівцях, Львові, Луцьку, Житомирі, Миколаєві.

Приміщення там здебільшого орендовані — часто на пільгових умовах, але, на жаль, **підтримувати такі оренди стає дедалі складніше**.

Ми змушені конкурувати з комерційними структурами, і в цій ситуації дуже потрібна подальша підтримка.

Я вдячний, що вже є позитивні приклади — як у Чернівцях, де громада отримала допомогу з приміщенням, — але це, на жаль, поки що поодинокі випадки.

Серед наших пріоритетів — **збереження німецької мови в Україні**.

Ми з тривогою спостерігаємо дефіцит викладачів, адже багато педагогів були змушені емігрувати.

Без системної підтримки німецька мова ризикує поступово втратити свої позиції у школах.

Ми щиро вдячні за ті програми, які сьогодні підтримує **Федеральне міністерство внутрішніх справ та Федеральне міністерство закордонних справ**: вони допомагають утримувати мережу курсів, готувати викладачів і створювати нові навчальні матеріали.

Водночас ми переконані, що майбутнє німецької мови в Україні — це не лише викладання, а й **мости між людьми, громадами, містами-побратимами**.

Тому ми ініціюємо програми для молоді, спільні мовні табори, культурні події, цифрові проекти — усе те, що формує **нову якість українсько-німецького діалогу**.

Дорогі друзі,

усі ці результати — не просто статистика.

Це **свідчення життєздатності нашої громади**, її глибокої інтегрованості в українське суспільство й водночас — її тісного зв'язку з Німеччиною.

Сьогодні українські німці залишаються частиною європейської родини навіть у найважчі моменти війни.

Ми вдячні **Німеччині — за солідарність, а Україні — за довіру та партнерство**.

І насамкінець дозвольте кілька особистих слів.

Пане д-ре Фабриціус,

Ви добре знаєте, що означає українська повітряна тривога.

Улітку 2022 року ми разом привозили гуманітарну допомогу в Закарпаття, і саме там нас застав звук сирен.

Цей спогад для мене — символ справжнього партнерства: не лише між інституціями, а між людьми.

Попри війну, руйнування і біль, ми продовжуємо вірити: **наше спільне майбутнє — це Європа, мир і взаємоповага**.

Щиро дякую за увагу й за вашу постійну підтримку!

**Rede von V. Leysle bei der 12. Sitzung der Deutsch-Ukrainischen Regierungskommission
Berlin, 9. Oktober 2025**

Sehr geehrte Damen und Herren,
sehr geehrter Herr Dr. Fabritius,
sehr geehrter Herr Jelenskyj,
liebe Kolleginnen und Kollegen, liebe Freunde,

es ist mir eine große Ehre, heute die ukrainische Gemeinschaft der deutschen Minderheit zu vertreten – eine Gemeinschaft, die trotz aller Schwierigkeiten des Krieges weiterlebt, handelt und sich entwickelt.

Zunächst möchte ich im Namen des Rates der Deutschen der Ukraine meinen aufrichtigen Dank an die Regierungen Deutschlands und der Ukraine für ihre langjährige Unterstützung aussprechen. Dank dieser Unterstützung ist es uns – trotz ständiger Luftalarme, Verluste und Evakuierungen – gelungen, alle wesentlichen Arbeitsbereiche zu bewahren: **sprachliche, kulturelle, soziale und humanitäre Programme.**

Doch was vielleicht noch wichtiger ist – wir konnten **Menschenleben retten und denjenigen beistehen, die sich in den schwierigsten Lebensumständen befanden.**

Ich erinnere mich besonders an einen Fall: **Gemeinsam mit dem Büro des Beauftragten der Werchowyna Rada der Ukraine für Menschenrechte** gelang es uns, **die Freilassung eines Angehörigen der deutschen Minderheit aus der Gefangenschaft zu erreichen.**

Während seiner fast einjährigen Gefangenschaft und Folter hielt ihn nur der Gedanke aufrecht, eines Tages wieder gemeinsam mit seiner Frau ein Konzert von AC/DC zu besuchen.

Diese Geschichte erinnert uns eindringlich daran, dass **Musik, Kultur und der Glaube an das Leben** selbst in den dunkelsten Zeiten Halt geben können.

Deshalb ist das kulturelle Leben für uns von besonderer Bedeutung.

Heute sind in der Ukraine über **170 Organisationen der deutschen Minderheit** aktiv, die im Netzwerk des Rates der Deutschen der Ukraine und des Wohltätigkeitsfonds „Gesellschaft für Entwicklung“ koordiniert werden.

Gemeinsam führen wir jährlich mehr als **450 Projekte** in nahezu allen Regionen des Landes durch – von Lwiw und Czernowitz bis nach Charkiw, Odesa und Mykolajiw.

In den Jahren **2022–2025** hat unsere Gemeinschaft – trotz des Krieges – beachtliche Ergebnisse erzielt. Wir haben Begegnungszentren wiedereröffnet, Online-Formate etabliert, neue digitale Deutschkurse entwickelt, Sprachcamps für Kinder organisiert sowie Sprachinitiativen, Wettbewerbe und Intensivprogramme in verschiedenen Altersgruppen durchgeführt.

Die Zahl der Teilnehmenden an unseren Sprachkursen ist um **fast 20 % gestiegen**, was das wachsende Interesse an der deutschen Sprache selbst unter Kriegsbedingungen belegt.

Parallel zur Bildungsarbeit setzen wir **soziale und humanitäre Programme** fort.

Allein in den letzten zwei Jahren hat die Gemeinschaft **über 5 000 Lebensmittelpakete** und **nahezu 4 000 direkte Geldüberweisungen** als Unterstützung für ältere und besonders bedürftige Menschen bereitgestellt.

Wir organisierten **die Lieferung von Generatoren, Powerbanks, medizinischer Ausrüstung** und Hilfe für Personen, die ihr Zuhause verloren haben.

Nach der Zerstörung des **Deutschen Hauses in Mariupol** und weiterer Denkmäler in **Smijiwka, Orichiw und New York** arbeiten wir gemeinsam mit dem **ukrainischen Kulturministerium** an einem **Register zerstörter Objekte des deutschen Kulturerbes**, um die Verluste zu dokumentieren und die Grundlage für eine künftige Restaurierung zu schaffen.

Dies ist Teil unserer gemeinsamen Aufgabe mit den deutschen Partnern: **das kulturelle Erbe zu bewahren und zugleich in die Zukunft zu blicken.**

Ein weiterer wichtiger Schwerpunkt unserer Arbeit ist die **Bewahrung der historischen Erinnerung und Identität**.

Trotz des Krieges führen wir weiterhin **Feldforschungen in den Regionen Odesa und Mykolajiw** durch, bei denen Materialien für ein **virtuelles Museum der Schwarzmeerdeutschen** gesammelt werden.

Wir möchten, dass Informationen über den **Beitrag der deutschen Minderheit zur Entwicklung der Ukraine** stärker in Wissenschaft und Medien präsent sind.

In diesem Zusammenhang schätzen wir die Arbeit der **Nationalen Akademie der Wissenschaften der Ukraine** und des **Göttinger Forschungszentrums** bei der Vorbereitung der „**Enzyklopädie der Deutschen in der Ukraine**“ sowie unsere Kooperation mit dem **öffentlich-rechtlichen Fernsehen Suspilne** bei der Produktion von Dokumentarfilmen über bedeutende Persönlichkeiten deutscher Herkunft.

Der Krieg bringt zugleich **eine neue Realität** mit sich.

Unter den Zielgruppen, die wir unterstützen, befinden sich heute auch **Angehörige der deutschen Minderheit – Veteraninnen und Veteranen der Streitkräfte der Ukraine**, die Hilfe bei **Prothesenversorgung, medizinischer Rehabilitation und sozialer Integration** benötigen.

Wir hoffen sehr, dass in Zukunft **neue Programme und Projekte** zur Unterstützung dieser Menschen und ihrer Familien entstehen werden – denn sie sind Teil sowohl unserer Gemeinschaft als auch der modernen Geschichte der Ukraine.

Ich möchte auch die **humanitäre Solidarität unserer deutschen Partner** hervorheben – der **Arbeitsgemeinschaft Deutscher Minderheiten (AGDM)**, des **Bundes der Vertriebenen (BdV)**, der **Stiftung Verbundenheit** und des **Bundesministeriums des Innern (BMI)**.

Dank Ihrer Hilfe konnten Hunderte deutscher Familien in der Ukraine Unterstützung in den schwierigsten Momenten erfahren – in Zeiten, in denen Alarm, Dunkelheit und Kälte zum Alltag geworden waren.

Gleichzeitig schafft auch die Ukraine günstige rechtliche und politische Rahmenbedingungen für unsere Tätigkeit.

Wir spüren eine echte **partnerschaftliche Aufmerksamkeit des Staates** gegenüber den Fragen der nationalen Minderheiten.

Für uns war es besonders wichtig, **an der Ausarbeitung der neuen Gesetzgebung der Ukraine über nationale Minderheiten und deren Sprachen** mitzuwirken.

Dabei vertreten wir nicht nur unsere eigene Gemeinschaft, sondern bringen auch **Expertise in den Bereichen Menschenrechte, Monitoring, interethnischer Dialog und internationale Zusammenarbeit** ein.

Wir sehen die Herausforderungen, vor denen die Ukraine auf ihrem Weg in die Europäische Union steht, und sind bereit, in diesem Prozess zu helfen.

Unsere Organisationen verfügen über **Kompetenzen im Bereich Minderheitenschutz, soziale Integration und Bildungspolitik** – Erfahrungen, die den staatlichen Institutionen bei der Umsetzung europäischer Standards zugutekommen können.

Gemeinsam mit unseren Partnern in Deutschland arbeiten wir bereits an einer **Vision für den Wiederaufbau nach dem Krieg**.

Dabei geht es um den Aufbau einer **nachhaltigen Infrastruktur Deutscher Häuser**, die nicht nur der deutschen Minderheit, sondern allen Bürgerinnen und Bürgern offenstehen sollen, die den europäischen Gedanken und gegenseitiges Verständnis fördern möchten.

Ein erstes Beispiel dafür ist die **Eröffnung des Deutschen Hauses in Mukatschewo**, die mit Unterstützung der Bundesregierung realisiert wurde.

Wir verfügen über hervorragende Deutsche Häuser in **Kyjiw, Czernowitz, Lwiw, Luzk, Schytomyr und Mykolajiw**.

Die meisten Gebäude werden gemietet – oft zu Vorzugskonditionen, doch **die Aufrechterhaltung solcher Mietverhältnisse wird zunehmend schwieriger**.

Wir müssen uns mit kommerziellen Strukturen messen, weshalb wir hier auf weitere Unterstützung hoffen.

Ich bin dankbar, dass es bereits positive Beispiele gibt – wie in Czernowitz, wo die Gemeinschaft bei der Sicherung eines Gebäudes unterstützt wurde – doch solche Fälle sind bislang noch selten.

Ein zentrales Anliegen bleibt für uns die **Erhaltung der deutschen Sprache in der Ukraine**.

Mit Sorge beobachten wir den Mangel an Lehrkräften, da viele Pädagoginnen und Pädagogen das Land verlassen mussten.

Ohne systematische Förderung droht die deutsche Sprache allmählich ihre Positionen an den Schulen zu verlieren.

Wir sind daher sehr dankbar für die Programme des **Bundesministeriums des Innern und des Auswärtigen Amts**, die uns ermöglichen, das Kursnetz zu erhalten, Lehrkräfte fortzubilden und neue Unterrichtsmaterialien zu entwickeln.

Gleichzeitig sind wir überzeugt, dass die Zukunft der deutschen Sprache in der Ukraine nicht nur in ihrer Vermittlung liegt, sondern auch in den **Brücken zwischen Menschen, Gemeinschaften und Partnerstädten**. Deshalb initiieren wir Jugendprogramme, gemeinsame Sprachcamps, kulturelle Veranstaltungen und digitale Projekte – all das, was **eine neue Qualität des deutsch-ukrainischen Dialogs** schafft.

Liebe Freunde,

all diese Ergebnisse sind nicht bloß Zahlen.

Sie sind **ein Zeugnis für die Lebenskraft unserer Gemeinschaft**, für ihre tiefe Verwurzelung in der ukrainischen Gesellschaft und zugleich für ihre enge Verbindung zu Deutschland.

Die Deutschen in der Ukraine bleiben selbst in den schwersten Kriegszeiten ein Teil der europäischen Familie.

Wir sind **Deutschland dankbar für seine Solidarität und der Ukraine für ihr Vertrauen und ihre Partnerschaft**.

Zum Schluss gestatten Sie mir einige persönliche Worte.

Herr Dr. Fabritius,

Sie wissen sehr genau, was ein ukrainischer Luftalarm bedeutet.

Im Sommer 2022 brachten wir gemeinsam humanitäre Hilfe in die Region Transkarpatien, als uns der Klang der Sirenen erreichte.

Diese Erinnerung ist für mich ein Symbol echter Partnerschaft – nicht nur zwischen Institutionen, sondern zwischen Menschen.

Trotz Krieg, Zerstörung und Schmerz glauben wir fest daran: **Unsere gemeinsame Zukunft heißt Europa, Frieden und gegenseitiger Respekt**.

Ich danke Ihnen herzlich für Ihre Aufmerksamkeit und für Ihre beständige Unterstützung.

Звіт про результати діяльності громадських організацій етнічних німців України
м.Берлін, 9 жовтня 2025 року

Організаційна структура

Рада німців України (РНУ) є найвищим представницьким та координаційним органом німецької меншини в Україні. Вона обирається З'їздом німців України та виконує функції центрального органу, відповідального за представлення інтересів німецької меншини. РНУ об'єднує діяльність німецьких громадських організацій України з метою забезпечення ефективного та узгодженого представлення інтересів німецької національної меншини у взаєминах із державними та комунальними органами влади, а також з підприємствами, установами та організаціями.

Основними напрямками її діяльності є культурні та освітні проєкти, підтримка німецької мови, соціальні та реабілітаційні програми, архівна та дослідницька робота, присвячена історії німців в Україні, економічна співпраця, партнерство між українськими та німецькими містами, а також молодіжні та фахові обміни на міжнародному рівні.

РНУ зареєстрована у Міністерстві юстиції України (Свідоцтво № 359 від 23.06.2011). Засновниками за дорученням З'їзду німців України є три всеукраїнські об'єднання: ГС «Асоціація німців України», ГО «Міжнародне товариство німців України – Відергебурт» та ГО «Всеукраїнське об'єднання «Німецька молодь в Україні». Між з'їздами вищим керівним органом Ради німців України є Конференція засновників, тоді як Президія у складі 12 осіб виконує функції виконавчого органу. Рішення РНУ ухвалюються спільно членами Президії та 26 членами Координаційної ради РНУ — представниками від регіонів України. Загальне керівництво діяльністю організації здійснює Голова Ради німців України. Як представницький орган, Рада німців України не має власного банківського рахунку; уся фінансово-господарська діяльність здійснюється через Благодійний Фонд «Товариство Розвитку» (GfE).

Благодійний Фонд «Товариство Розвитку» (GfE), заснований GIZ у 1999 році, спеціалізується на реалізації неприбуткових проєктів в інтересах німецької меншини в Україні. Фонд підтримує економічні, освітні та соціальні ініціативи, спрямовані на збереження й зміцнення ідентичності українських німців та розвиток громад. З 2012 року Рада німців України є єдиним офіційним засновником GfE. Проєктні кошти розподіляються Радою німців України та GfE на підставі поданих заявок серед отримувачів у регіонах. Понад 40 німецьких центрів зустрічей у містах і селах України проводять навчання німецької мови, культурні заходи та надають соціальну підтримку.

У зв'язку з російською окупацією проєктна діяльність на тимчасово непідконтрольних територіях є неможливою. Підтримка у АР Крим, Донецькій і Луганській областях здійснюється лише в районах, що перебувають під контролем України. Участь осіб із окупованих територій значно ускладнена через логістичні та безпекові обмеження.

На третьому році повномасштабної російської агресії діяльність організацій самоврядування залишається надзвичайно складною та викликану глибокими суспільними потрясіннями. Основна увага зосереджується на наданні гуманітарної допомоги, психологічної підтримки, розвитку цифрової освіти та програмах інтеграції для внутрішньо переміщених осіб і вразливих членів німецької громади. 05 вересня 2025 року відбулися онлайн-збори Ради німців України. За результатами обговорення більшістю голосів було ухвалено рішення на весь період дії воєнного стану визнати чинними всі статутні органи, затверджені рішеннями З'їзду німців України та Конференції 2021 року. Учасники зборів також домовилися, що після завершення дії воєнного стану буде проведено засідання Ради німців України для ухвалення рішення про організацію та дату проведення чергового З'їзду і Конференції РНУ. Зазвичай підготовчий період для проведення З'їзду становить приблизно 8–10 місяців.

Фото 1. Дитяча мовна академія, серпень 2025 року, Карпати.

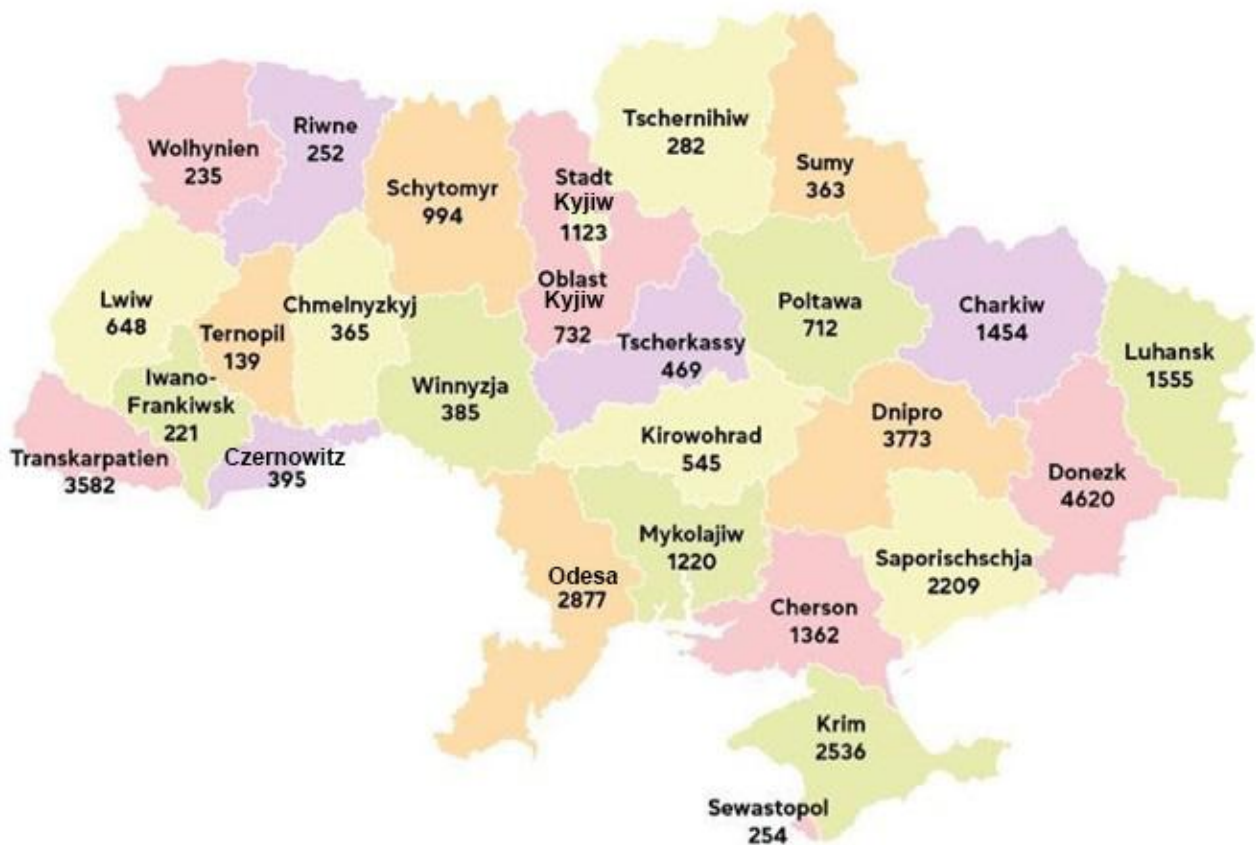
Фото 2. Зустріч Президента України з представниками національних меншин України.
Лише за останні два роки відбулося три такі зустрічі.

Кількість представників німецької меншини в Україні

Динаміка чисельності населення та сучасна ситуація

До Другої світової війни на території сучасної України проживали **кілька сотень тисяч** представників німецької меншини. До 1991 року громада налічувала понад **38 000 осіб** — лише невелику частину від історичної чисельності (менше ніж 5 %).

Згідно із **Всеукраїнським переписом населення 2001 року**, в Україні проживало близько **33 300** представників німецької меншини. Нині в країні активно діють понад **170 об'єднань та ініціатив**, які реалізують різноманітні **соціальні, культурні, гуманітарні та освітні проекти**.

Діаграма 3. Кількість представників німецької меншини в Україні (за даними перепису населення 2001 року).

Збройна агресія Російської Федерації проти України, що триває з 2014 року, а також повномасштабне вторгнення від 24 лютого 2022 року кардинально змінили життя в Україні. Німецька меншина також зазнала значних втрат: багато її членів були змушені залишити свої домівки, втратили житло або рідних. Попри це, понад 70–75% представників громади вирішили залишитися в Україні. Окрім сімейних обставин, важливу роль у цьому відіграє також обмежена можливість виїзду за кордон для чоловіків призовного віку, які можуть залишити країну лише за наявності спеціального дозволу.

Упродовж 2024 року окремі родини — зокрема із західних регіонів України або з-за кордону — повернулися до своїх рідних місць, серед них до Харківської, Миколаївської, Одеської та Київської областей. Відновлення реалізації проектів сприяло появі нової стабільності та надії в громадах.

Попри щоденну небезпеку, спричинену повітряними тривогами та обстрілами, вдалося реалізувати значну кількість освітніх і культурних програм.

Мовні табори, сімейні мовні школи, інтенсивні курси та формати зустрічей забезпечили учасникам не лише можливість навчання, але й емоційну підтримку та відчуття єдності громади.

Особливе значення мала акція «Продуктові пакунки», яка була спрямована на адресну допомогу малозабезпеченим людям похилого віку, забезпечуючи їх найнеобхіднішим. Цей проєкт сприяє не лише наданню матеріальної підтримки, але й зміцненню відчуття згуртованості, турботи та приналежності всередині громади. Багато літніх людей підкреслюють, наскільки для них важливо — навіть під час війни — не почуватися покинутими.

Особливо позитивним є активна участь молодих представників німецької меншини, які долучаються до реалізації цієї ініціативи та допомагають під час розповсюдження пакунків — це є яскравим прикладом міжпоколінної солідарності.

Рада німців України та Благодійний Фонд «Товариство Розвитку» (GfE) за підтримки міжнародних партнерів активно сприяють процесу відновлення. Пріоритетом передусім є підтримка людей, надання допомоги в цей складний час, а також збереження німецької мови та історико-культурної спадщини громади. Не менш важливим напрямом є відновлення та зміцнення центрів зустрічей, що дає змогу ефективніше координувати гуманітарні ініціативи та знову забезпечити доступність освітніх програм — передусім для дітей і молоді.

Фінансова підтримка з боку Уряду Федеративної Республіки Німеччина є важливим чинником зміцнення та розвитку німецької меншини в Україні. Паралельно Україна забезпечує всебічне сприяння діяльності громади, створюючи умови для її активної участі в культурному, освітньому та суспільному житті країни. Спільна підтримка обох держав зміцнює потенціал громади, підвищує її стійкість та сприяє подальшому розвитку українсько-німецьких взаємин на рівні міжлюдських контактів і партнерських ініціатив.

Проектна діяльність здійснюється не лише за підтримки Федерального міністерства внутрішніх справ Німеччини, а й за участю інших донорів — Посольства ФРН в Україні, Союзу вигнанців (BdV), Goethe-Institut, House of Europe, Українського культурного фонду та інших партнерських інституцій. Крім того, в окремих регіонах громади отримують підтримку від місцевих органів влади — зокрема у вигляді сприяння в оренді комунальних приміщень, наданні технічної допомоги тощо. Щороку реалізується понад 450 проєктів практично в усіх регіонах України. Для підвищення ефективності роботи щорічно проводиться моніторинг проєктів, за результатами якого вдосконалюються підходи до планування та реалізації програмної діяльності.

Фото 4. Акція «Продуктові пакунки»

Важливо підкреслити, що внаслідок воєнних дій було знищено численні об'єкти історико-культурної спадщини німецької меншини в Україні. Так, Німецький дім у Маріуполі, відкритий у 2021 році за підтримки Уряду Федеративної Республіки Німеччина, був повністю зруйнований.

Das Deutsche Haus in Mariupol, das unter anderem mit Mitteln der Bundesregierung 2021 eröffnet wurde, wurde vollständig zerstört

Фото 5. Німецький дім у Маріуполі 2021 та 2022.

Також знищено культурну пам'ятку — паровий млин Пітера Діка у селі Нью-Йорк (Бахмутський район) та будинок купця Генріха Янзена, збудований у 1870-х роках у місті Оріхів (Запорізька область). Особливо болісною є втрата сакральних споруд, зокрема церкви у селі Зміївка — колишній німецькій колонії в Херсонській області.

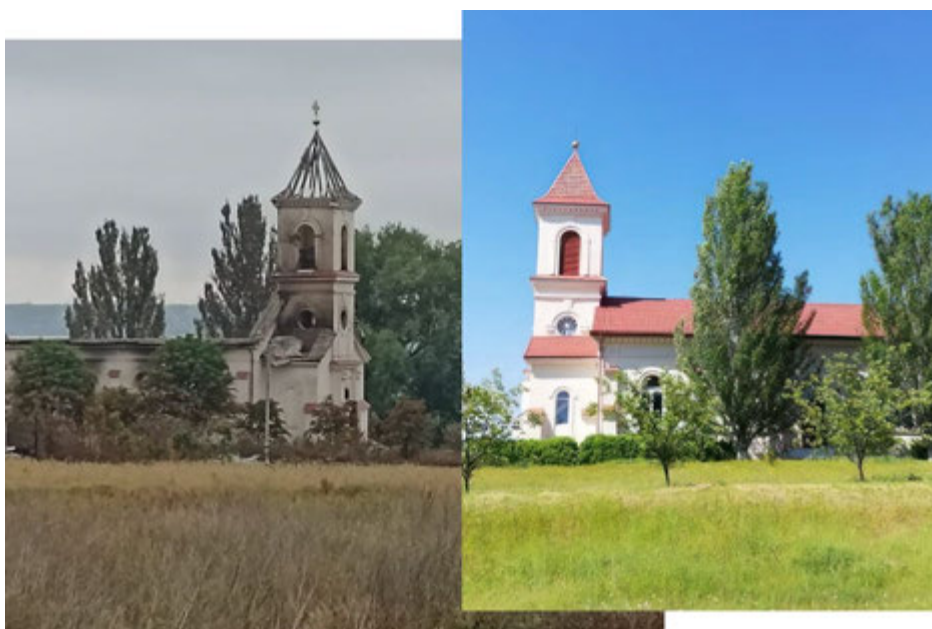

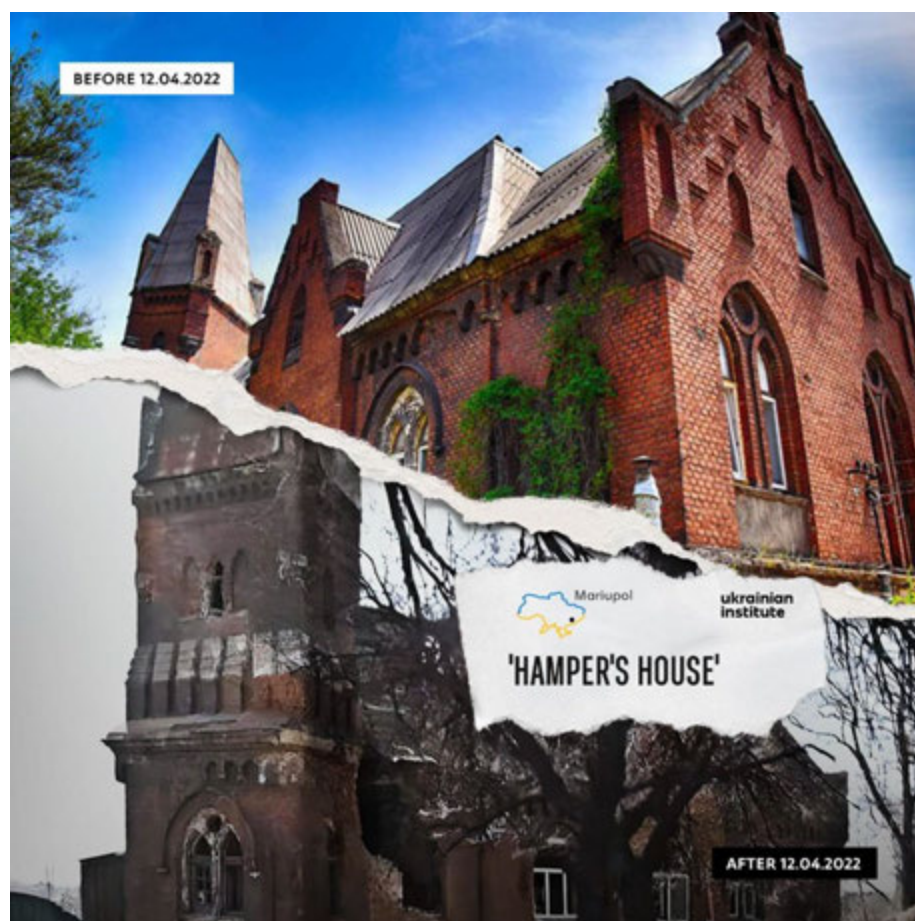
Фото 6. 14 червня 2024 року: церква в німецько-шведському селі Зміївка (Херсонська область) була серйозно пошкоджена внаслідок російської атаки безпілотниками та повністю згоріла.

Джерело: <https://nsn.net.ua/region/okupanty-spalyly-kirkhu/>

Разом із Міністерством культури України Рада німців України наразі веде реєстр пошкоджених або знищених об'єктів історико-культурної спадщини німецької меншини. Метою цього процесу є документування втрат, підвищення обізнаності про загрози культурній спадщині та створення передумов для майбутніх заходів із відновлення. Ці втрати стосуються не лише матеріальної спадщини, але й колективної пам'яті, культурної ідентичності та духовного коріння громади.

Ілюстрація 7,8,9. Матеріали кампанії «Листівки з України», що реалізується Українським інститутом <https://ui.org.ua/en/postcards-from-ukraine/>

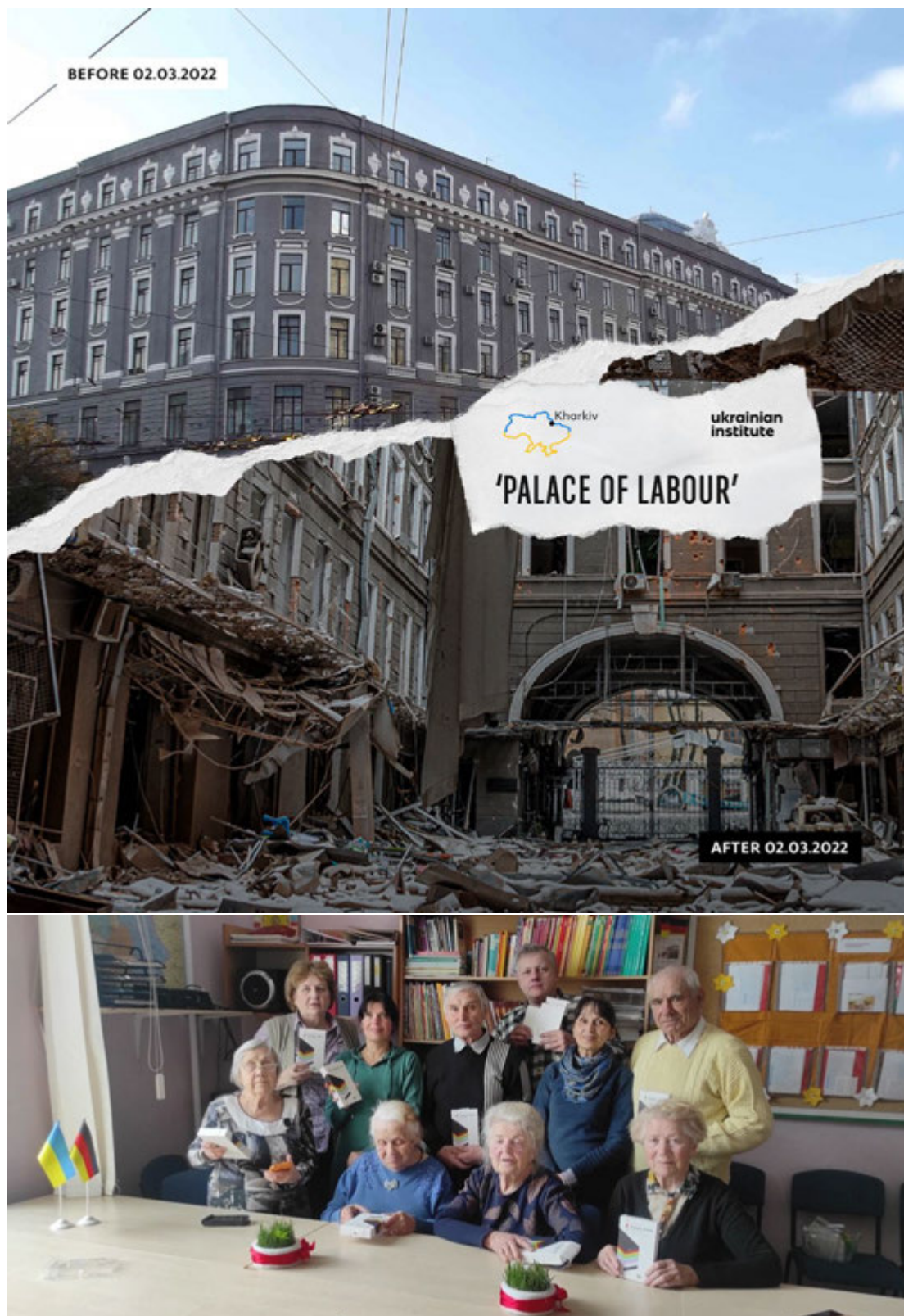
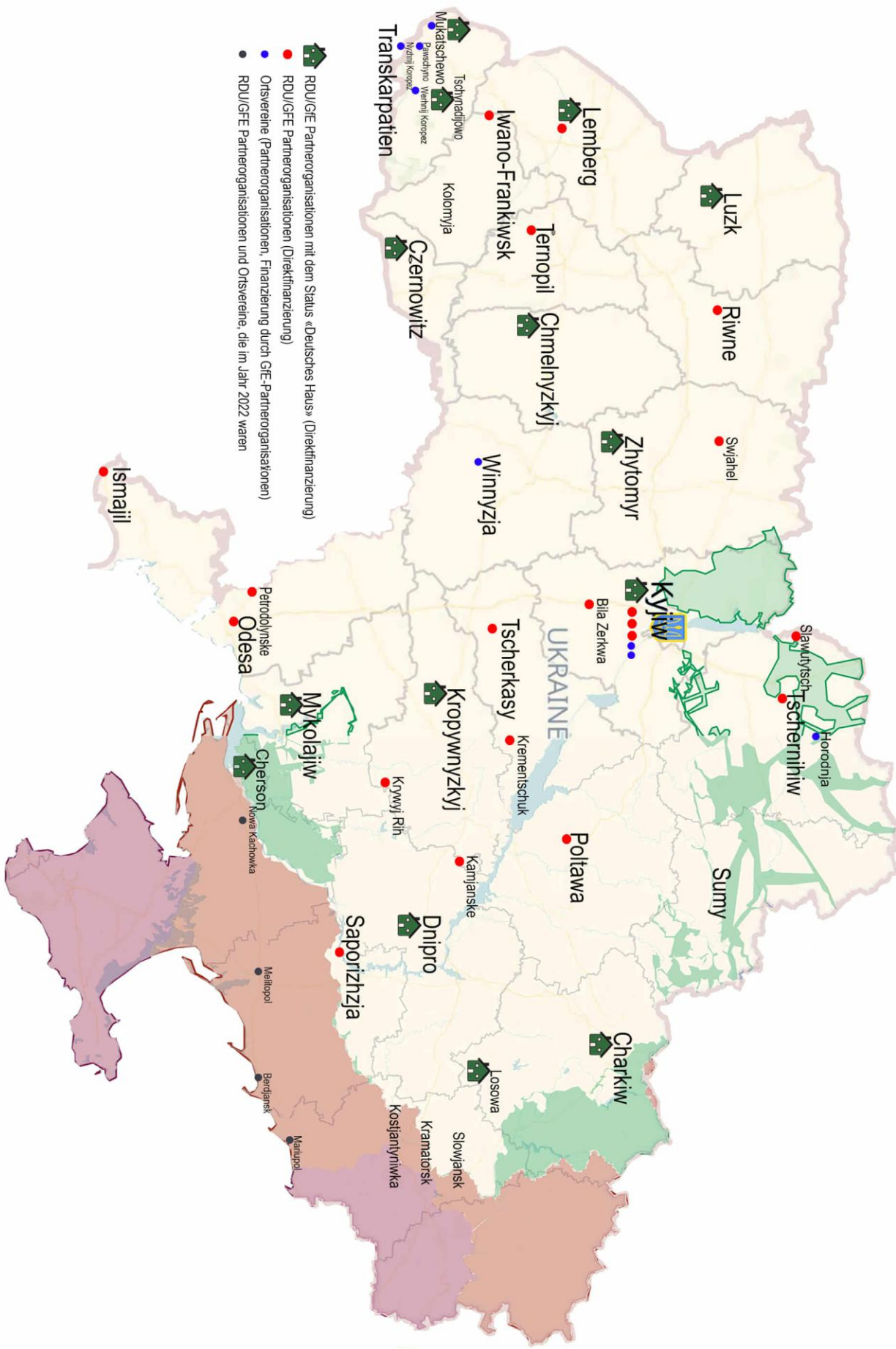

Фото 10. Офіс Харківського обласного товариства німців «Відергебурт» розташований у Палаці праці, зображеному на фото вище. Зустріч клубу сеньйорів, 2023

Важливе значення має також соціальна та гуманітарна допомога, яку надають регіональні організації. У таких містах, як Мукачево, Львів, Хмельницький та Київ, діють волонтерські соціальні станції, створені для підтримки внутрішньо переміщених осіб. Їхня діяльність охоплює надання психологічної допомоги, посередництво у пошуку житла та організаційний супровід виїздів за кордон у надзвичайних ситуаціях.

Карта партнерських організацій німецької меншини в Україні

Міжнародна солідарність виявилася незамінною: уже 25 лютого 2022 року Робоче об'єднання німецьких меншин (AGDM) ініціювало масштабну акцію допомоги для внутрішньо переміщених осіб.

Завдяки ефективній координації AGDM, а також підтримці з боку організацій німецьких меншин у сусідніх країнах, понад 300 сімей отримали конкретну гуманітарну допомогу.

Також Союз вигнанців (BdV) та Фонд підтримки етнічних німців за кордоном (Stiftung Verbundenheit mit den Deutschen im Ausland) організували збір пожертв і підтримали низку ініціатив — зокрема в межах гуманітарного проєкту „Humanitäre Hilfsbrücke Oberfranken – Transkarpatien“ (Гуманітарний міст Верхня Франконія – Закарпаття).

Фото 11. Одна з багатьох вантажівок із продуктами харчування, надісланих партнерами з Німеччини.
Ужгород, 2022

Ще одним важливим напрямом спільної діяльності є підтримка членів німецької громади та їхніх родин, які нині проходять військову службу. Завдяки спільним благодійним ініціативам здійснюється закупівля предметів першої необхідності, засобів гігієни та необхідного оснащення.

Крім того, громада бере активну участь у зборі коштів на медичне лікування військовослужбовців та у наданні транспортних засобів для евакуації цивільного населення й поранених.

Особливо нагальною нині є допомога у забезпеченні протезами осіб, які втратили кінцівки внаслідок мінних вибухів або уламкових поранень. Ця діяльність переконливо демонструє, що солідарність усередині німецької громади в Україні проявляється не лише в культурній та соціальній площині, а й у гуманітарному та практичному вимірі — у дусі відповідальності та взаємопідтримки у складні часи.

На діяльність громадських організацій німецької меншини нині впливають низка зовнішніх факторів, що значно ускладнюють їхню роботу. Міграція за кордон, регулярні відключення електроенергії та обмежена мобільність чоловіків призовного віку — особливо молодих — призводять до помітного скорочення кількості учасників у заходах та проєктах.

Додатковим викликом є зниження рівня життя, спричинене низькими пенсіями й заробітними платами, а також суттєвим зростанням витрат на базові потреби, продукти харчування, ліки та медичні послуги. Такі соціально-економічні умови змінюють пріоритети повсякденного життя багатьох родин і ускладнюють активну участь у громадській діяльності.

Фото 12. Семінар для викладачів німецької мови в організаціях німецької меншини, 2025 рік.

Цілі

У 2024–2025 роках організації німецької меншини в Україні продовжували працювати в умовах численних викликів, спричинених війною.

Попри складну ситуацію, вдалося досягти низки важливих результатів і надати новий імпульс розвитку громади.

Етнокультурна робота

Підтримка німецької меншини в Україні: 2022–2025 роки

33

Клуби для сеньйорів

Школа третього віку

Проект «Школа третього віку»/ «Клуб для сеньйорів» пропонує сеньйорам німецького походження в Україні можливість регулярно продовжувати навчання та брати активну участь у суспільному житті. На курсах з таких тем, як рукоділля, основи роботи з комп'ютером або культурна спадщина, передаються знання та відбувається міжпоколіннєвий обмін досвідом. Учасники діляться своїм досвідом, розвивають нові навички та беруть участь в інших проектах німецької меншини. Таким чином, проект не тільки підвищує самооцінку літніх людей, але й зміцнює згуртованість всередині громади.

Дані за роками:

- 2022 – 10 клубів для сеньйорів;
- 2023 – 7 клубів для сеньйорів;
- 2024 – 7 клубів для сеньйорів;
- 2025 – 9 клубів для сеньйорів.

279
Учасників

Академія для сеньйорів

Проект «Академія для сеньйорів» спрямований на літніх, активних членів німецької меншини в Україні і реалізується спільно 12-ма німецькими організаціями. Протягом десятиденної програми учасники щодня беруть участь у різноманітних заходах: ранкова гімнастика, уроки німецької мови, майстер-класи з декоративно-ужиткової творчості, а також культурні та історичні заходи, присвячені німецьким традиціям і традиціям німецької меншини в Україні. Особливе значення має обмін знаннями та досвідом, у тому числі через самостійно підготовлені майстер-класи. «Академія для сеньйорів» сприяє не тільки освіті та культурній ідентичності, а й активній участі у спільних проєктах німецької меншини.

Дані за роками:

2022 – 11 «Академій для сеньйорів» (66 учасників);

2023 – 10 «Академій для сеньйорів» (60 учасників);

2024 рік – 11 «Академій для сеньйорів» (66 учасників);

2025 рік – 9 «Академій для сеньйорів» (87 учасників) + 1 всеукраїнський освітній проєкт «Академія для сеньйорів» (планується ще 1 всеукраїнський освітній проєкт «Академія для сеньйорів» та 3 локальних «Академії для сеньйорів»).

37
Проектів

День відкритих дверей

Проект «День відкритих дверей» — це PR-ініціатива, спрямована на підвищення впізнаваності громадських організацій німців в Україні. Її мета — представити діяльність організацій на місцевому та регіональному рівнях, а також залучити нових зацікавлених осіб до участі в мовних курсах, культурній, молодіжній та соціальній роботі.

Захід відбувається в центрах зустрічей, орендованих приміщеннях або на відкритому майданчику та супроводжується презентаціями, творчими активностями й розповсюдженням інформаційних матеріалів. Волонтери та знімальна група забезпечують інформаційну підтримку, а відзняті відеоматеріали використовуються для подальшої презентації проєкту.

Публікації в засобах масової інформації та соціальних мережах сприяють сталому зміцненню позитивного іміджу організацій і поширенню інформації про їхню діяльність.

Дані за роками:

2022 – 1 проєкт;

2023 – 13 проєктів;

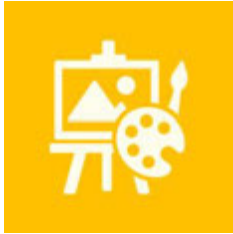
2024 – 15 проєктів;

2025 – 8 проєктів (планується ще 2 локальних проєкти).

Фото 13, 14. Клуби для сеньйорів

Підтримка Авангарду

20
Виставок

Виставки художників німецького походження в Україні

Проект «Виставки художників німецького походження в Україні» презентує роботи художників німецької меншини, створені в рамках пленерів та художніх експедицій в історичні німецькі поселення на території України. Протягом багатьох років було створено цінну колекцію тематичних картин, яка слугує основою для різноманітних виставок. Ці виставки зміцнюють культурну самосвідомість німецької меншини та сприяють формуванню її позитивного іміджу в українському суспільстві. Вони підтримують роботу місцевих організацій, висвітлюють німецько-українську історію та в сучасній формі, зокрема за допомогою додаткових фотовиставок, наближають мистецтво до широкої громадськості. З 2022 по 2025 роки виставки відбулися в таких містах, як Київ, Чернівці, Чернігів, Дніпро, Хмельницький, Ужгород, Мукачеве, Чинадієво, Миколаїв, Воскресенське (Миколаївська область), Івано-Франківськ та Біла Церква.

Цифри за роками:

2022 рік – 5 виставок;
2023 рік – 5 виставок;
2024 рік – 5 виставок;
2025 рік – 5 виставок.

Обладнання

58
Організацій

Обладнання для громадських організацій

Цей проект необхідний для уникнення непередбачених ситуацій під час підготовки або реалізації проєктів у центрах зустрічей. Може трапитися так, що обладнання несподівано вийде з ладу, тобто зламається, і його не можна буде відремонтувати.

2022 рік – 14 організацій;
2023 рік – 19 організацій;
2024 рік – 25 організацій;
2025 рік – обладнання планується – наразі працюємо над заявками.

Косметичний ремонт в організаціях:

2023: косметичний ремонт в 6-ти організаціях (Біла Церква, Житомир, Кам'янське, Київ, Миколаїв, Тернопіль) – витрати BdV!!!! 10000 €
2025: косметичний ремонт заплановано в 4-х організаціях (Миколаїв, Дніпро, Чернівці, Чинадієво).

Обладнання для підтримки енергонезалежності організацій

2022 рік – 29 організацій;
2024 рік – 10 організацій.

Основними стратегічними напрямками діяльності визначено такі цілі:

1. Захист, підтримка та зміцнення громади

З огляду на триваючу воєнну ситуацію, пріоритетом залишається підтримка членів німецької меншини — через надання гуманітарної допомоги, соціальних послуг та психосоціальної підтримки. Збереження діючих структур і мереж взаємодії є визначальним для життєздатності громади та забезпечення її сталого розвитку.

2. Збереження культурної спадщини від загрози знищення внаслідок війни

Російська збройна агресія безпосередньо загрожує історико-культурній спадщині німецької меншини в Україні. Багато пам'яток, церков, музеїв і архівів були пошкоджені або зруйновані. Рада німців України у тісній співпраці з Міністерством культури України та міжнародними партнерами здійснює фіксацію та документування втрат, щоб підготуватися до майбутніх заходів з відновлення. Одним із ключових завдань є підвищення суспільної обізнаності щодо загроз для культурної спадщини та забезпечення захисту збережених об'єктів — як у матеріальному вимірі, так і в цифровому форматі, зокрема через архівування, картографування та наукове опрацювання.

3. Підтримка викладання німецької мови та подолання дефіциту фахівців у сфері освіти

Збереження і розвиток німецької мови дедалі більше набувають статусу одного з ключових напрямів діяльності. Відчутною проблемою залишається гостра нестача кваліфікованих викладачів німецької мови — як у державних закладах освіти, так і в освітніх програмах, що реалізуються організаціями німецької меншини. Багато досвідчених педагогів були змушені емігрувати до німецькомовних країн. Рада німців України веде консультації з відповідними міністерствами та партнерами, аби напрацювати сталий механізм вирішення кадрової кризи. Без системної державної та суспільної підтримки існує ризик поступового витіснення німецької мови англійською — не через змістові, а через структурні відмінності у фінансуванні та підготовці кадрів.

Ми розуміємо: після встановлення миру й завершення війни до України повернеться значна кількість наших співвітчизників, у тому числі й з німецьким походженням, які нині перебувають у країнах ЄС. Освітня система вже сьогодні не готова прийняти додатково ще щонайменше 200 тисяч дітей, які хочуть вивчати німецьку мову у школах.

Мовна робота

Підтримка німецької меншини в Україні: 2022–2025 роки

2 354

Учасників

Курси німецької мови

Курси німецької мови організовуються за віковими групами: дорослі, школярі та діти дошкільного віку. Навчання проводиться на основі відповідних програм, а розподіл по групах здійснюється за рівнем володіння мовою (наприклад, A1, A2 тощо), що забезпечує ефективне та цілеспрямоване навчання.

Участь у мовних курсах у 2022–2025 роках

У період з 2022 по 2025 рік спостерігався стабільний інтерес до курсів німецької мови, особливо серед дітей та молоді. Нижче наведено огляд кількості учасників та кількості сформованих груп у ці роки:

2022 рік – 465 учасників (дорослі: 162, школярі: 275, дошкільнята: 28);
2023 рік – 527 учасників (дорослі: 210, школярі: 292, дошкільнята: 25);
2024 рік – 550 учасників (дорослі: 225, школярі: 305, дошкільнята: 20);
2025 рік – 812 учасників (дорослі: 292, школярі: 483, дошкільнята: 37).

1321

Учасників

103

Мовних майданчика

Дитячі мовні майданчики

Проект реалізується лише в тих організаціях, де проводяться мовні курси (приблизно 12–15 організацій), і насамперед орієнтований на дітей віком від 6 до 14 років. Перевагу при відборі мають ті, хто вже відвідує курси німецької мови в німецьких центрах зустрічей, особливо активні учасники організацій. Такі умови участі стають гарною мотивацією для тих, хто прагне розпочати вивчення німецької мови, а також заохочують інших учасників до більш активної участі в проєктах своєї організації.

Участь у локальних дитячих мовних майданчиках у 2022–2025 роках:

2022 рік – 18 мовних майданчиків (196 учасників);

2023 рік – 24 мовних майданчика (283 учасника);

2024 рік – 28 мовних майданчиків (333 учасника);

2025 рік – 33 мовних майданчика (509 учасників).

77

Мовних ініціатив

Мовні ініціативи

Мовні ініціативи у формі олімпіад, вікторин, квестів тощо спрямовані на підвищення інтересу та мотивації дітей і молоді до вивчення німецької мови, культури, історії та краєзнавства і надають хорошу можливість не тільки перевірити та продемонструвати досягнення/успіхи учасників, а й додатково мотивувати учасників проєкту до вдосконалення та поглиблення своїх мовних знань і компетенцій.

Участь у місцевих мовних ініціативах у 2022–2025 роках

2022 рік – 13 мовних ініціатив;

2023 рік – 20 мовних ініціатив;

2024 рік – 23 мовні ініціативи;

2025 рік – 21 мовна ініціатива.

80

Учасників

Інтенсивний курс німецької мови

Заняття з німецької мови (4 години на день), після чого – заходи німецькою мовою в невимушеній атмосфері / під час екскурсій, спортивних заходів, культурних подій з подальшим обговоренням та закріпленням словникового запасу; підготовка заключного вечора німецькою мовою учасниками, викладачами німецької мови та організаторами проєкту.

Перевага надається учасникам, які відвідують мовні курси в організації.

Участь в інтенсивному курсі німецької мови в 2022–2025 роках

2022 рік – 1 інтенсивний курс німецької мови (20 учасників);

2023 рік – 1 інтенсивний курс німецької мови (22 учасники);

2024 рік – 1 інтенсивний курс німецької мови (21 учасник);

2025 рік – 1 інтенсивний курс німецької мови (17 учасників).

4. Підготовка до засідання Німецько-української міжурядової комісії

Одним із ключових завдань стало змістове й організаційне забезпечення підготовки до чергового засідання Німецько-української міжурядової комісії з питань осіб німецького походження, що проживають в Україні. Рада німців України бере активну участь у двосторонньому діалозі, представляючи інтереси громади на найвищому рівні та сприяючи виробленню спільних рішень.

5. Участь у формуванні правових засад державної політики щодо національних меншин

Рада німців України продовжила активну участь у реформуванні законодавства у сфері прав національних меншин. У тісній співпраці з державними структурами, народними депутатами, міжнародними організаціями та експертами було підготовлено низку рекомендацій і пропозицій. Метою цих зусиль є створення довготривалих, стабільних і прозорих правових основ для захисту та розвитку німецької громади. Конструктивна позиція РНУ отримала позитивні відгуки з боку Уряду України та Верховної Ради.

6. Посилення ролі німецької меншини в процесі європейської інтеграції України

У контексті поступової інтеграції України до Європейського Союзу суттєво розширилися можливості участі національних меншин у міжнародних програмах підтримки.

Рада німців України відіграє активну роль у координації таких програм, бере участь у формуванні політики щодо меншин та розробляє інноваційні проекти, спрямовані на збереження історико-культурної спадщини.

У своїй діяльності РНУ орієнтується на найкращі європейські практики організацій німецьких меншин, адаптуючи їх до українських умов.

Фото 15. Офіційна зустріч української делегації з представниками Федерального міністерства внутрішніх справ Німеччини

7. Стратегічне планування на післявоєнний період

РНУ прагне відігравати помітну роль «містка» між українськими та європейськими структурами, спираючись на досвід і компетенції організацій німецької меншини у ширшому європейському контексті. Паралельно з регулярними онлайн-засіданнями Ради німців України у 2024 році було створено робочу групу зі стратегічного оновлення діяльності. Її завданням є оновлення загальної стратегії Ради німців України на післявоєнний період — зокрема у частині відновлення, довгострокової стабілізації громади та участі в процесах європейської інтеграції.

Для цього до кінця 2025 року у співпраці з провідними соціологічними службами планується провести масштабне соціологічне опитування про становище німецької меншини в Україні, результати якого стануть основою для розроблення оновленої стратегії розвитку.

1. Щодо актуальної чисельності представників німецької меншини в Україні:

За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року, в Україні проживає 33 302 етнічні німці. Вже тоді самі організації громади наголошували, що ця цифра не повною мірою відображає реальний стан речей — зокрема через історичний досвід репресій, який спонукав старше покоління приховувати своє походження, а також через політично вмотивовані рішення на користь інших національностей.

Упродовж останніх років, особливо в періоди 2014–2015 рр. та знову з 2022 року, спостерігається зростання самоідентифікації: багато нових членів звертаються до наших організацій, подають документи, що підтверджують німецьке походження (наприклад, радянські паспорти батьків або дідусів і бабусь). Попри виїзд значної кількості пізніх переселенців до Німеччини, деяким організаціям вдалося зберегти або навіть збільшити кількість членів. За внутрішніми оцінками, близько 75% членів громади продовжують проживати в Україні. Для порівняння: кількість отримувачів гуманітарних продуктивних пакунків зросла з 1 100 у 2021 році до 1 354 у 2025 році.

Фото 16,17. Акція з надання генераторів та павербанків для громадських організацій, 2022–2023

2. Внутрішньо переміщені особи, гуманітарна допомога, оренда приміщень

Попри поширене припущення, що більшість представників німецької меншини після початку війни залишили Україну, реальна ситуація є значно складнішою. Згідно з чинним воєнним законодавством, чоловіки призовного віку можуть виїжджати за кордон лише у виняткових випадках. Тому багато родин — у тому числі члени нашої громади — свідомо вирішили залишатися разом: хоча жінки й діти мали можливість виїхати, вони залишилися, щоб зберегти єдність сім'ї. Такий підхід до сімейної згуртованості, за нашими спостереженнями, є характерним для більшості громади.

Значна частина німців із Криму та окупованих територій на сході України була змушена тікати — частково через зруйновані домівки, частково через страх репресій або примусової мобілізації. Загалом ми виходимо з того, що щонайменше 75% представників німецької меншини продовжують проживати в Україні.

Багато місцевих організацій — у таких містах, як Херсон, Миколаїв, Харків, Київ, Одеса (DELKU), Мукачево, Житомир, Хмельницький і Дніпро — донині надають гуманітарну допомогу. Ця діяльність, зокрема, була висвітлена в документальному фільмі „*Der längste Tag. Deutsche der Ukraine während des Krieges*“ (<https://youtu.be/R1OgzMjEXls>).

Багато організацій та їхніх представників були відзначені державними або міськими нагородами за свою активну роботу.

Заходи соціальної підтримки

Підтримка німецької меншини в Україні: 2022–2025

4872

Набори

Продуктові набори

Проект «Продуктові набори» спрямований на підтримку малозабезпечених представників німецької меншини в Україні та передбачає надання пакунків із продуктами харчування та засобами гігієни. З 2022 року було надано понад 4872 набори. Вартість одного набору коливалася в межах від 76 до 101 € та вважається одноразовою неоподатковуваною допомогою, з урахуванням додаткових витрат на пакування та доставку.

Дані за роками:

2022 – 1075 осіб;

2023 – 1170 осіб;

2024 – 1274 особи;

2025 – 1353 особи* **

*попередньо заплановано. ** У 2025 році проект буде реалізовано двічі.

3927

Банківських
переказів

Індивідуальна фінансова допомога

Проект підтримує малозабезпечених представників німецької меншини в Україні, які опинилися в скрутному становищі внаслідок війни — наприклад, через втрату житла, роботи або здоров'я. Допомога призначена для покриття найнагальніших витрат (продукти харчування, медикаменти, комунальні послуги) і становить приблизно 70–88 € на особу на рік залежно від потреб. Це одноразова неоподатковувана допомога, яка перераховується безпосередньо на банківський рахунок одержувача.

Дані за роками:

2022 – 1446 осіб (84–103 €);

2023 – 1231 особа (70,47 €);

2024 – 1250 осіб (88,78 €);

2025 – 1353 особи (приблизно 87,50 €)*

* попередньо заплановано.

8

Офтальмологічних
операцій

Допомога на операції

Проект надає підтримку соціально незахищеним, самотнім, літнім людям та особам з інвалідністю з-поміж представників німецької меншини в Україні, які народилися до 31.03.1956 року (покоління очевидців). Допомога надається у формі покриття витрат на терміново необхідні операції. У період з 2022 по 2025 рік було профінансовано 8 **офтальмологічних операцій**.

373

Отримувачі допомоги
для підтримки
здоров'я

109+

Отримувачів допомоги на
придбання медикаментів

Індивідуальна допомога для підтримки здоров'я / допоміжні засоби

Проект спрямований на підтримку соціально незахищених, літніх людей та осіб з інвалідністю з-поміж представників німецької меншини в Україні, які потребують медичних допоміжних засобів, таких як окуляри, слухові апарати, палиці для ходьби або туалетні стільці. Підтримка надається у формі відшкодування витрат. У період з 2022 по 2025 рік допомогу отримали 373 особи. Щорічний обсяг підтримки становить близько 7 000 €.

Водночас громада стикається зі зростаючими інфраструктурними проблемами, зокрема щодо довгострокового забезпечення приміщень для діяльності німецької меншини. У низці регіонів — особливо у Львові та Запоріжжі — спливають терміни дії договорів оренди «Німецьких домів». Раніше ці приміщення надавалися з комунальної власності на умовах соціальної підтримки — зазвичай за символічну орендну плату, наприклад 1 гривня за квадратний метр.

Однак в останні роки ця практика суттєво змінилася. Наші організації тепер змушені брати участь у звичайних конкурсах на оренду, змагаючись із комерційними структурами.

Особливо проблемним є те, що місцева влада дедалі частіше посилається на нові правові норми, згідно з якими всі заявники — незалежно від мети діяльності — повинні мати рівні формальні умови доступу. На практиці це призводить до фактичної дискримінації громадського сектору: комерційні структури можуть дозволити собі підвищення орендної плати, тоді як некомерційні організації — ні.

Крім того, орендовані приміщення часто розташовані в центральних районах міст — на перших поверхах, що робить їх привабливими для бізнесу, торгівлі або закладів харчування. Наші організації протягом багатьох років вкладали значні кошти у ремонт і технічне оснащення цих приміщень.

Ще однією проблемою є обмежений доступ до альтернативних громадських просторів. Раніше заходи можна було проводити у школах чи бібліотеках, однак нині це часто заборонено або суттєво обмежено керівництвом цих установ — через часті повітряні тривоги та страх нести відповідальність у разі надзвичайної ситуації. Усе це значно звужує можливості для роботи з громадами меншин на місцях.

Тому ми вважаємо, що єдиним сталим рішенням є поступова передача таких приміщень у комунальну власність громад або цільове придбання об'єктів для етнокультурної діяльності. Цю модель успішно реалізовано у Мукачеві у 2023 році. Ми вдячні Уповноваженій федерального уряду у справах переселенців та національних меншин Наталі Павлік, Голові Фонду підтримки етнічних німців за кордоном Хартмуту Кошику та депутатам Бундестагу, які підтримали своїм рішенням таку інвестицію. Це справді історичний момент, що відкриває нові можливості для культурного обміну та співпраці. Лише за умови стабільної та передбачуваної інфраструктури можна гарантувати довгострокову мовну, освітню та культурну роботу.

Фото 18,19. Офіційне відкриття Німецького дому у Мукачеві, 2024

Ситуація може ще більше ускладнитися після завершення війни. У кількох містах договори оренди для німецької меншини були формально продовжені, однак лише до кінця воєнного стану. Під час розмов із представниками місцевої влади нам неодноразово повідомляли, що після війни пріоритет надаватиметься іншим напрямом — зокрема через загальний дефіцит приміщень у громадах. Очікується, що після війни вся комунальна нерухомість надаватиметься виключно через відкриті конкурси.

Це матиме серйозні наслідки не лише для німецької меншини, але й для усього громадського сектору України. У зв'язку з процесом децентралізації уряд України не має прямих важелів впливу на місцеві адміністрації. Хоча новий Закон України «Про національні меншини» прямо передбачає, що місцева влада повинна сприяти створенню інфраструктури для діяльності громад, на практиці це положення часто залишається декларативним.

Ми вже маємо конкретні випадки — зокрема в Мукачеві (організація «Співаючі серця») — коли чинні договори оренди було розірвано, попри те, що в цих приміщеннях багато років велася активна культурна діяльність.

3. Викладання німецької мови та нестача педагогічних кадрів

Проблема нестачі кваліфікованих викладачів німецької мови як іноземної (DaF) є надзвичайно гострою і, ймовірно, протягом найближчих років лише загострюватиметься.

Особливо складною ситуація є у сільських регіонах та малих містах, де викладання німецької мови вже зараз обмежене або взагалі відсутнє.

Після повернення в Україну численних родин із Німеччини, Австрії чи Швейцарії — діти яких там здобули добрі знання німецької — виникає додаткова потреба у продовженні вивчення мови. У багатьох регіонах України бракує структур чи освітніх програм, які б дозволяли цим дітям удосконалювати мовні навички.

Наші організації розглядають у цьому як виклик, так і можливість: ми прагнемо розробити програми, що поєднують підтримку німецької мови з підвищенням видимості німецької меншини в Україні — через традиційні мовні курси, цифрові платформи, гібридні формати та шкільні партнерства.

Викликає занепокоєння той факт, що німецька мова дедалі частіше витісняється англійською в українській системі освіти.

Без цілеспрямованої мовної політики існує ризик, що німецька мова поступово втратить своє значення — не лише як іноземна, а й як носій культурної ідентичності.

Європейська хартія регіональних або міноритарних мов, якою німецька мова в Україні визнана мовою національної меншини, створює необхідні правові засади, проте для її реалізації потрібні конкретні політичні кроки.

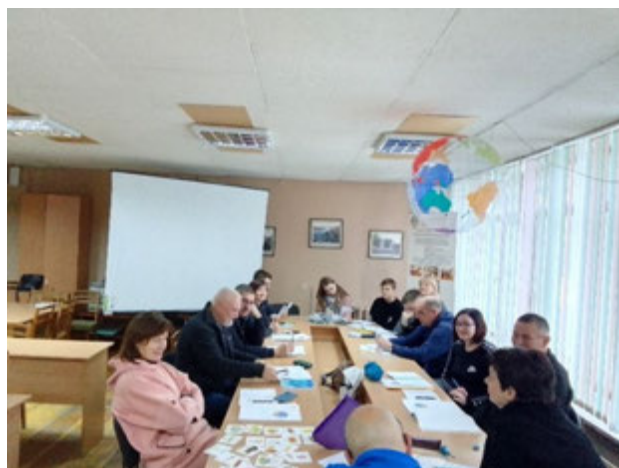

Фото 20,21. Мовні ініціативи

Ситуація, ймовірно, погіршиться в період післявоєнного відновлення України.

Багато кваліфікованих викладачів — особливо молоді та мобільні фахівці — можуть перейти до приватного сектору, оскільки європейські програми відбудови, міжнародні організації та компанії пропонують кращі умови праці та оплати.

Це ще більше послабить кадровий потенціал у сфері освіти.

Тому необхідно паралельно розширювати цифровий доступ до якісного викладання німецької мови — через онлайн-курси, інтерактивні навчальні матеріали, дистанційні формати та віртуальне підвищення кваліфікації для викладачів.

Наші організації вже мають досвід у цій сфері, зокрема пілотні проекти з цифрової освіти.

Водночас ми звертаємо увагу ще на одну проблему: в українських підручниках з німецької мови як іноземної практично відсутнє представлення німецької меншини в Україні — як змістове, так і методичне.

Це є втраченою можливістю для формування міжкультурного розуміння через мову.

З цієї причини ми розробили власні навчальні матеріали, наприклад робочий зошит „Відомі німці України“ (https://deutsche.in.ua/uploads/admin/Lehrheft_portal.pdf), який знайомить учнів із видатними особистостями німецького походження та поєднує це з мовно-дидактичним змістом для занять.

Ми вважаємо надзвичайно важливим розробляти подібні матеріали також для інших національних меншин і регулярно інтегрувати їх у державну систему освіти.

4. Участь у реформах та процесі європейської інтеграції

Представники німецької меншини активно долучалися до реформ, зокрема під час розробки Закону України «Про національні меншини» у 2022–2023 роках. Хоча закон не в повній мірі відповідає очікуванням, він став важливим кроком до визнання прав національних меншин в Україні.

Наші представники беруть активну участь у діяльності консультативно-дорадчих органів.

Особливо варто відзначити пана Володимира Лейсле, голову Ради німців України, а також пані Людмилу Коваленко-Шнайдер, голову Ради представників національних громад при Міністерстві освіти і науки України (члена Президії РНУ).

Фото 22. Зустріч з Уповноваженим Федерального уряду д-р Берндом Фабріціусом та віцепрезидентом FUEN Бернардом Гайда

Ми тісно співпрацюємо з партнерами, зокрема з Державною службою України з етнополітики та свободи совісті, над розробленням рекомендацій у сфері політики щодо національних меншин. Водночас хочемо наголосити на позитивному впливі програм, таких як House of Europe, які забезпечують сталий розвиток у сферах прав людини, культури та освіти.

Завдяки членству у європейських об'єднаннях, передусім у FUEN (<https://fuen.org>), а також участі у транскордонних проєктах, ми маємо значний досвід у використанні європейських фінансових інструментів і передаємо ці знання меншим громадам та партнерським організаціям в Україні.

Підсумовуючи, хочемо наголосити, що наразі для нас особливого стратегічного значення набувають такі пріоритетні напрями:

1. Створення сталої інфраструктури для підтримки діяльності громад меншин

Одним із ключових викликів є створення довгострокової та стабільної інфраструктури для етнокультурної діяльності німецької меншини в Україні. Для цього необхідно забезпечити власні або довгостроково гарантовані, доступні за ціною приміщення для «Німецьких домів» щонайменше у 12 регіонах — зокрема у Луцьку, Львові, Миколаєві, Хмельницькому, Дніпрі та Запоріжжі.

Лише на основі такої стабільної інфраструктурної бази можна гарантувати збереження мовних, культурних та освітніх ініціатив і запобігти втраті вже досягнутого.

2. Захист культурної спадщини та архівів

Ми активно виступаємо за збереження ключових елементів німецької та центральноєвропейської культурної спадщини, зокрема за збереження та майбутнє відновлення біосферного заповідника «Асканія-Нова» після деокупації, а також за охорону історичних церковних споруд у Новоградівці (Одеська область), Зміївці (Херсонська область) та інших населених пунктах.

3. Забезпечення викладання німецької мови, підтримка педагогів і модернізація навчального змісту

Крім нестачі викладачів, спостерігається дефіцит сучасних цифрових форматів і відсутність належного представлення німецької меншини в українських підручниках з німецької мови як іноземної. Наразі ми працюємо над рекомендаціями та дидактичними матеріалами, зокрема над робочим зошитом «Відомі німці України», які плануємо системно інтегрувати у шкільні навчальні програми.

4. Майбутні проєкти з культурною доданою вартістю

Ми бачимо великий потенціал у підтримці документальних фільмів, освітніх і науково-дослідницьких проєктів, присвячених історії німецької меншини. Зокрема, йдеться про ідею створення фільму про видатного славіста й мовознавця німецького походження Юрія Шевельова. Такі ініціативи можуть стати важливими імпульсами для міжнародної культурної співпраці та сприяти європейській інтеграції України.

5. Майбутні ювілеї як можливість для німецько-українського партнерства

У 2028 році відзначатиметься 300-річчя поселення німців із Франконії на Закарпатті, а у 2029 році — 600-річчя зустрічі монархів у Луцьку. Ці історичні дати, як і майбутні ювілеї на півдні та сході України, відкривають нові перспективи для партнерських ініціатив і культурно-історичних реконструкцій. Вони можуть стати каталізаторами проєктів у сферах освіти, туризму, урбаністики та охорони культурної спадщини — як у контексті європейських процесів відновлення, так і в межах поглибленої культурної дипломатії. Ми розглядаємо ці ініціативи як потужний фундамент для майбутньої, заснованої на ідентичності співпраці на місцевому, регіональному та міжнародному рівнях.

6. Розвиток освіти у сфері прав людини та міжетнічної співпраці

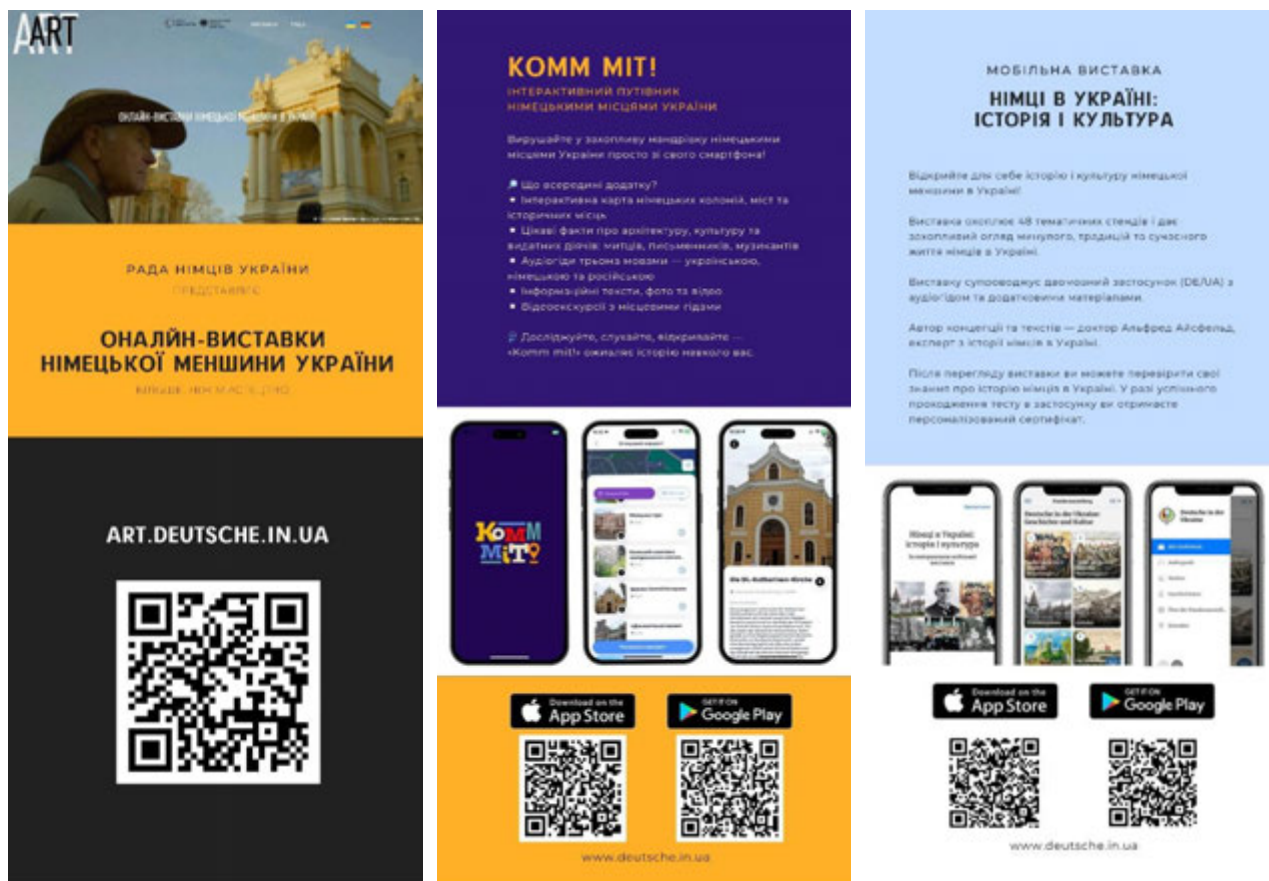
Ми бачимо значний потенціал у розширенні освітньої діяльності в галузі прав людини, зокрема щодо захисту мов, історичної та культурної спадщини національних меншин.

Наша мета — створити платформи для обміну досвідом, найкращими практиками та викликами між національними меншинами та корінними народами України.

Позитивним прикладом для нас є німецько-данський підхід до захисту прав меншин у прикордонному регіоні, який може слугувати моделлю для взаємного визнання, інституційної підтримки та транскордонної співпраці.

На цій основі ми прагнемо розвивати успішні проекти, серед яких — анімаційні фільми про історію німців в Україні, віртуальні музеї, онлайн-платформи для вивчення мови, а також навчальні матеріали для шкіл, присвячені видатним діячам національних меншин.

Крім того, ми готові надавати експертну підтримку іншим громадам меншин у розробленні та реалізації подібних ініціатив.

7. Уникнення політичних викривлень у публічному дискурсі щодо національних меншин

У німецькомовному та російськомовному інформаційному просторі спостерігається зростаюча тенденція до використання узагальненого терміна «російські німці» або «німці з Росії». Цей термін не відображає історичне й культурне різноманіття німецьких спільнот у Східній Європі. Він може сприяти стиранню історичних відмінностей і створювати враження безперервної імперської оповіді — від Російської імперії через Радянський Союз до сучасної Російської Федерації.

У цьому контексті ми вважаємо важливим сприяти використанню точних і змістовно коректних визначень, таких як «німецька меншина в Україні», а також регіонально диференційованих назв — «волинські німці», «галицькі німці», «чорноморські німці» тощо. Також вважаємо за необхідне, щоб це питання зайняло належне місце в аналітичній, освітній і медійній роботі відповідних інституцій — зокрема Федерального агентства з політичної освіти, академічних установ та засобів масової інформації.

В рамках Всесвітнього форуму германістів (IDT) в Любеку Президентка Асоціації германістів України, професорка, докторка Алла Паславська прокоментувала ситуацію з вивченням німецької мови в Україні.

«Питання про майбутнє німецької мови в Україні постійно мене хвилює, адже зараз я очолюю Асоціацію українських германістів. І я би хотіла виокремити дві групи проблем.

Передусім — це проблеми, що виникли внаслідок війни, війни Росії проти України: навчальний процес у цілому став значно складнішим через те, що постійно лунає повітряна тривога, і заняття доводиться переривати.

На сході ситуація ще гірша, адже в університетах і школах заняття проводять здебільшого у дистанційному форматі. І це добре, що така можливість онлайн-занять взагалі існує. Але це не можна порівняти з очним навчанням — молодь дуже страждає від цього, і ми помічаємо, що навіть їхня поведінка змінюється, вони частково перебувають в ізоляції.

На цих проблемах, викликаних війною, я не хочу зупинятися детально, адже вони мають глобальний характер. Можна лише сподіватися, що війна незабаром закінчиться, і ми повернемося до звичної нам реальності, до нормального життя.

А зараз — про проблеми, які не пов'язані з війною: кількість тих, хто вивчає німецьку мову в Україні, постійно скорочується — особливо тих, для кого німецька є першою іноземною мовою або хто вивчає її у школі.

І це дуже прикро, адже ми маємо багаті традиції німецької мови в Україні: німецькі колоністи, німецька меншина в Україні — це надзвичайно важливо для нас, і ми повинні ці традиції зберігати.

А коли кількість тих, хто вивчає німецьку, зменшується — це автоматично означає, що стає менше студентів. На факультетах іноземних мов ситуація ще якось тримається, але, скажімо, серед хіміків чи фізиків, якщо лише троє хочуть продовжити вивчати німецьку, то це неможливо, бо група має налічувати щонайменше 25 осіб.

Отже, рішенням було б, наприклад, формування груп між факультетами. Для цього потрібне бажання, потрібна і певна відкритість з боку університету, і, звісно ж, фінансування, щоб можна було оплачувати працю додаткових викладачів.

Слід лише вітати те, що в нашій державі було ухвалено мовний закон, закон про англійську мову. На жаль, це означає, що інші іноземні мови — насамперед німецька, французька та іспанська, які завжди вивчалися в українських школах та університетах, — залишаються поза увагою.

Наприклад, студенти-медики мають обов'язково складати англійську, кожен мусить її вивчати. Але не кожен повинен, не кожен навіть може вивчити ще й другу іноземну мову.

І я вважаю, що для такої країни, як Україна, яка сьогодні потребує контактів та підтримки в усьому світі, давно настав час запровадити другу іноземну мову як обов'язкову для певного класу в школах.

А німецьку мову потрібно підтримувати, якщо ми думаємо про майбутнє... Коли війна закінчиться, інженери, будівельники та всіляка підтримка прибудуть переважно з Німеччини. І тоді нам будуть потрібні фахівці з усного та письмового перекладу з німецької мови, адже не кожен у Німеччині досконало володіє англійською. Потрібні будуть професіонали, які знають німецьку, але їх стає дедалі менше.

І якщо ми зараз зупинимо цей процес, то нам знадобляться десятиліття, аби його відновити.»

Фото 23. Дитяча мовна академія, серпень 2025 року, Карпати.

**Bericht über Aktivitäten der gesellschaftlichen Organisationen
der ethnischen Deutschen der Ukraine
Berlin, den. 09.10.2025**

Organisationsstruktur der Selbstorganisation

Der Rat der Deutschen der Ukraine (RDU) ist das höchste Vertretungs- und Koordinierungsorgan der deutschen Minderheit in der Ukraine. Er wird durch den **Kongress der Deutschen der Ukraine** gewählt und fungiert als zentrales Gremium zur Vertretung der Interessen der deutschen Minderheit.

Der RDU konsolidiert die Aktivitäten der deutschen gesellschaftlichen Organisationen in der Ukraine, um eine wirksame und koordinierte Interessenvertretung der deutschen nationalen Minderheit gegenüber den staatlichen und kommunalen Behörden sowie gegenüber Unternehmen, Institutionen und Organisationen sicherzustellen.

Die Schwerpunkte seiner Arbeit umfassen Kultur- und Bildungsprojekte, die Förderung der deutschen Sprache, soziale und Rehabilitationsprogramme, Archiv- und Forschungsarbeit zur Geschichte der Deutschen in der Ukraine, wirtschaftliche Zusammenarbeit, Städtepartnerschaften mit Deutschland sowie Jugend- und Fachkräfteaustausch auf internationaler Ebene.

Der RDU ist im Justizministerium der Ukraine registriert (Zeugnis Nr. 359 vom 23.06.2011). Zu seinen Gründern gehören drei gesamtukrainische Vereinigungen: die **Assoziation der Deutschen der Ukraine (ADU)**, die **Gesellschaft der Deutschen „Wiedergeburt“** und der Jugendverband **„Deutsche Jugend in der Ukraine (DJU)“**.

Zwischen den Kongressen ist die Konferenz der Gründer das oberste Leitungsorgan des Rates der Deutschen der Ukraine (RDU), während das Präsidium mit 12 Mitgliedern als Exekutivorgan fungiert. Die Beschlüsse des RDU werden gemeinsam von den Mitgliedern des Präsidiums und den 26 Mitgliedern des Koordinierungsrates des RDU — den Vertretern aus den Regionen der Ukraine — gefasst. Die Gesamtleitung der Tätigkeit der Organisation obliegt dem Vorsitzenden des Rates der Deutschen der Ukraine.

Als repräsentatives Organ verfügt der Rat der Deutschen der Ukraine über kein eigenes Bankkonto; die gesamte finanzielle und wirtschaftliche Tätigkeit wird über den Wohltätigkeitsfonds „Gesellschaft für Entwicklung“ (GfE) abgewickelt.

Der **Wohltätigkeitsfonds „Gesellschaft für Entwicklung“ (GfE)**, gegründet 1999, ist auf gemeinnützige Projekte im Interesse der deutschen Minderheit spezialisiert. Er unterstützt wirtschaftliche und soziale Initiativen zur Stärkung der Identität der Ukrainedeutschen. Als unpolitische Organisation reinvestiert die GfE sämtliche Mittel in Projekte und Maßnahmen. Seit 2012 fungiert der RDU als offizieller Gründer der GfE; seit 2014 werden dessen Förderentscheidungen über die GfE umgesetzt. Die Projektmittel werden durch den RDU und die GfE auf Grundlage eingereicherter Anträge an die Empfänger in den Regionen weitergeleitet. Über **40 deutsche Begegnungszentren** in Städten und Dörfern fördern Sprachunterricht, kulturelle Aktivitäten und soziale Unterstützung.

Aufgrund der Besatzung durch Russland ist eine Projektarbeit auf der Krim sowie in anderen vorübergehend nicht kontrollierten Gebieten nicht möglich. Auch die Unterstützung in den Regionen Donezk und Luhansk beschränkt sich auf Gebiete unter ukrainischer Kontrolle. Eine Beteiligung von Personen aus besetzten Gebieten ist durch logistische und sicherheitsbezogene Einschränkungen stark erschwert.

Im dritten Jahr des russischen Angriffskriegs bleibt die Arbeit der Selbstorganisationen von tiefgreifenden Herausforderungen geprägt. Der Fokus liegt auf humanitärer Hilfe, psychologischer Unterstützung,

digitaler Bildung und Integrationsangeboten für Binnenvertriebene und gefährdete Mitglieder der deutschen Minderheit.

Am 5. September 2025 fand eine Online-Sitzung des Rates der Deutschen der Ukraine statt. Nach der Diskussion wurde mit Stimmenmehrheit beschlossen, für die gesamte Dauer des Kriegsrechts alle satzungsmäßigen Organe, die durch die Beschlüsse des Kongresses der Deutschen der Ukraine und der Konferenz des Jahres 2021 bestätigt wurden, als weiterhin gültig anzuerkennen. Die Teilnehmer der Sitzung vereinbarten außerdem, nach Beendigung des Kriegsrechts eine Sitzung des Rates der Deutschen der Ukraine abzuhalten, um über die Organisation und den Termin der nächsten Tagung des Kongresses und der Konferenz des RDU zu entscheiden. Die Vorbereitungsphase für die Durchführung eines Kongresses beträgt in der Regel etwa acht bis zehn Monate.

Bild 1. Kindersprachakademie, August 2025, Karpaten

Bild 2. Treffen des Präsidenten der Ukraine mit Vertretern der nationalen Minderheiten der Ukraine.
In den letzten zwei Jahren gab es allein drei derartige Treffen.

Anzahl der Angehörigen der deutschen Minderheit in der Ukraine

Entwicklung der Bevölkerungszahl und aktuelle Situation

Vor dem Zweiten Weltkrieg lebten mehrere Hunderttausend Angehörige der deutschen Minderheit auf dem Gebiet der heutigen Ukraine. Bis 1991 zählte die Gemeinschaft über 38.000 Menschen – ein Bruchteil der historischen Zahl (weniger als 5 %).

Laut der gesamtukrainischen Volkszählung von 2001 lebten rund **33.300 Mitglieder der deutschen Minderheit** in der Ukraine. Heute sind über **170 Vereinigungen und Initiativen** aktiv, die vielfältige soziale, kulturelle, humanitäre und bildungsbezogene Projekte umsetzen.

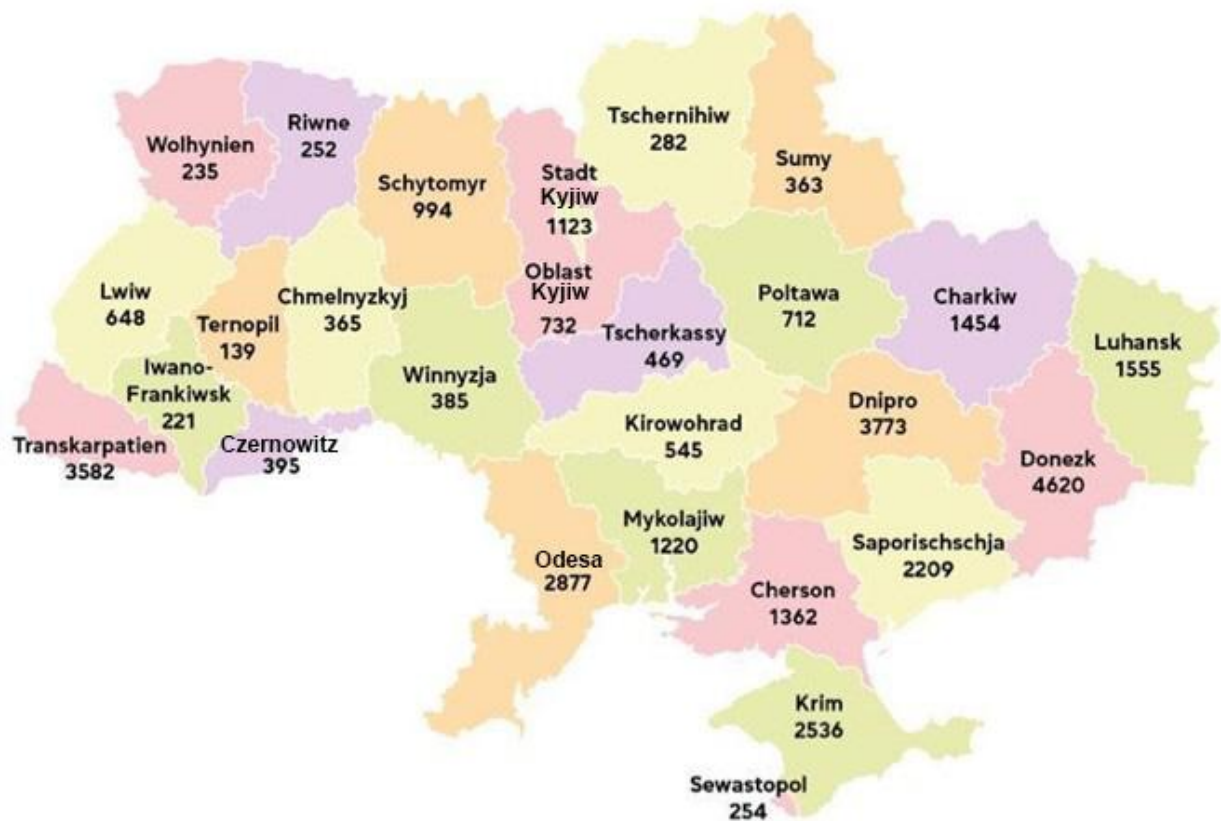

Bild 3: Anzahl der deutschen Minderheit in der Ukraine, Volkszählung 2001

Die bewaffnete Aggression der Russischen Föderation gegen die Ukraine, die seit 2014 andauert, sowie die großflächige Invasion vom 24. Februar 2022 haben das Leben in der Ukraine grundlegend verändert. Auch die deutsche Minderheit ist stark betroffen: Viele Mitglieder wurden vertrieben, verloren ihre Häuser oder Angehörigen. Dennoch entschieden sich über **70-75% Prozent der Gemeinschaft**, in der Ukraine zu bleiben. Neben familiären Gründen spielt auch die eingeschränkte Ausreisemöglichkeit für Männer im wehrfähigen Alter eine Rolle, da diese nur mit Sondergenehmigung das Land verlassen dürfen.

Im Laufe des Jahres 2024 kehrten einzelne Familien – etwa aus dem Westen der Ukraine oder aus dem Ausland – in ihre Heimatorte zurück, darunter in die Regionen **Charkiw, Mykolajiw, Odesa und Kyjiw**. Die Wiederaufnahme von Projekten half dabei, neue Stabilität und Hoffnung zu schaffen.

Trotz täglicher Gefahren durch Luftalarm und Beschuss konnten zahlreiche Bildungs- und Kulturprogramme durchgeführt werden. Sprachcamps, Familiensprachschulen, Intensivkurse und Begegnungsformate ermöglichten den Teilnehmenden nicht nur Bildung, sondern auch emotionale Unterstützung und gemeinschaftlichen Halt.

Besondere Bedeutung hatte dabei die Aktion „Lebensmittelpakete“, die gezielt bedürftige Seniorinnen mit dem Nötigsten versorgt. Dieses Projekt trägt nicht nur zur materiellen Hilfe bei, sondern stärkt auch das Gefühl von Zusammenhalt, Fürsorge und Zugehörigkeit innerhalb der Gemeinschaft. Viele ältere Menschen betonen, wie wichtig es für sie ist, sich trotz Krieg nicht allein gelassen zu fühlen. Besonders erfreulich ist das Engagement junger VertreterInnen der deutschen Minderheit, die diese Hilfsaktion aktiv mitgestalten und bei der Verteilung der Pakete mithelfen – ein starkes Zeichen generationenübergreifender Solidarität.

Der Rat der Deutschen der Ukraine und der Wohltätigkeitsfonds „Gesellschaft für Entwicklung“ (GfE) unterstützen mit Hilfe internationaler Partner aktiv den Wiederaufbauprozess. Vorrangiges Ziel ist die Unterstützung der Menschen, die Hilfe in dieser schwierigen Zeit benötigen, sowie die Bewahrung der

deutschen Sprache und des historisch-kulturellen Erbes der Gemeinschaft. Ebenso wichtig sind die Wiederherstellung und Stärkung der Begegnungszentren, um humanitäre Initiativen wirksamer zu koordinieren und den Zugang zu Bildungsangeboten – insbesondere für Kinder und Jugendliche – erneut sicherzustellen.

Die finanzielle Unterstützung der Bundesregierung der Bundesrepublik Deutschland stellt einen bedeutenden Beitrag zur nachhaltigen Stärkung und Weiterentwicklung der deutschen Minderheit in der Ukraine dar. Zugleich leistet der ukrainische Staat umfassende Unterstützung für die Aktivitäten der Gemeinschaft, indem er günstige Rahmenbedingungen für ihre aktive Mitwirkung am kulturellen, bildungsbezogenen und gesellschaftlichen Leben des Landes schafft. Das gemeinsame Engagement beider Staaten stärkt das Potenzial der Gemeinschaft, erhöht ihre Resilienz und trägt zur weiteren Vertiefung der deutsch-ukrainischen Beziehungen auf staatlicher und zivilgesellschaftlicher Ebene bei.

Die Projektarbeit wird nicht nur mit Unterstützung des Bundesministeriums des Innern durchgeführt, sondern auch mit Beteiligung weiterer Förderer – der Botschaft der Bundesrepublik Deutschland in der Ukraine, des Bundes der Vertriebenen, des Goethe-Instituts, House of Europe, des Ukrainischen Kulturfonds sowie anderer Partnerinstitutionen. Darüber hinaus erhalten die Gemeinschaften in einzelnen Regionen Unterstützung von den lokalen Behörden – insbesondere in Form von Hilfe bei der Anmietung kommunaler Räumlichkeiten, technischer Unterstützung usw. Jährlich werden über 450 Projekte in fast allen Regionen der Ukraine umgesetzt. Zur Steigerung der Effizienz der Arbeit wird jährlich ein Projektmonitoring durchgeführt, dessen Ergebnisse zur Verbesserung der Ansätze bei der Planung und Umsetzung der Programmtätigkeit beitragen.

Bild 4. Aktion „Lebensmittelpakete“

Wichtig zu betonen ist, dass im Laufe der Kriegshandlungen zahlreiche bedeutende Objekte des historischen und kulturellen Erbes der deutschen Minderheit zerstört wurden. So wurde das Deutsche Haus in Mariupol, das 2021 mit Unterstützung der Bundesregierung eröffnet wurde, vollständig vernichtet.

Das Deutsche Haus in Mariupol, das unter anderem mit Mitteln der Bundesregierung 2021 eröffnet wurde, wurde vollständig zerstört

Bild 5. Deutsches Haus in Mariupol, 2021 und 2022

Auch das Kulturdenkmal Peter-Dick-Mühle im Dorf New York (Bachmuter Region) sowie das Haus des Kaufmanns Heinrich Janzen aus den 1870er Jahren in Orichiw (Gebiet Saporischschja) wurden infolge russischer Angriffe zerstört. Besonders schmerzlich ist der Verlust sakraler Bauten, wie etwa der Kirche in Smijiwka – einer ehemaligen deutschen Siedlung im Gebiet Cherson.

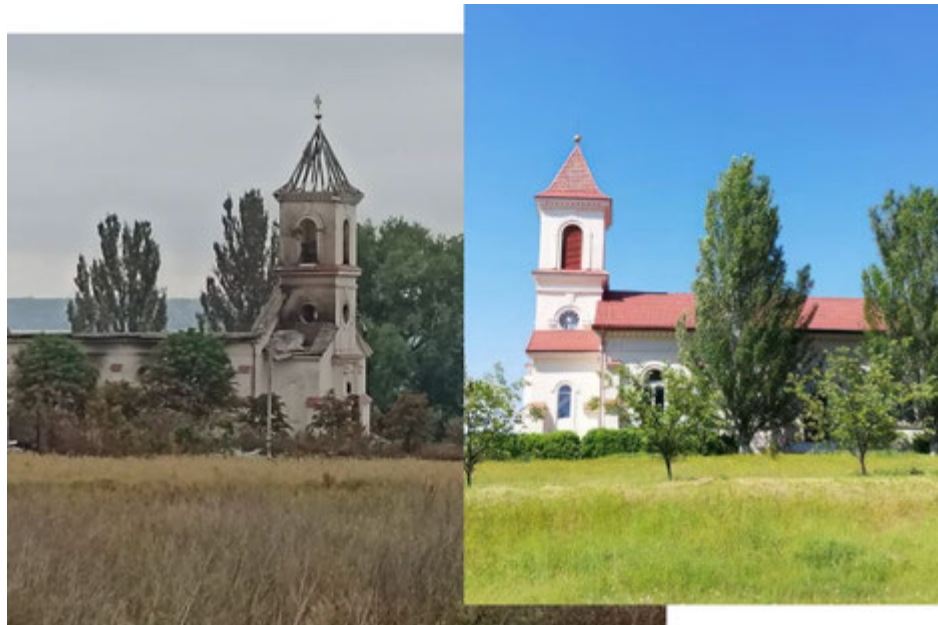

Bild 6. 14. Juni 2024: Die Kirche im deutsch-schwedischen Dorf Smijiwka (Gebiet Cherson) wurde bei einem russischen Drohnenangriff schwer beschädigt und brannte vollständig aus.

Quelle: <https://nsn.net.ua/region/okupanty-spalyly-kirkhu/>

Gemeinsam mit dem ukrainischen Kulturministerium führt der Rat der Deutschen der Ukraine derzeit ein Register der beschädigten oder zerstörten Objekte des historischen und kulturellen Erbes der deutschen Minderheit. Ziel ist es, die Verluste zu dokumentieren, Bewusstsein für das bedrohte Kulturerbe zu schaffen und künftige Wiederaufbaumaßnahmen zu ermöglichen. Diese Verluste betreffen nicht nur das materielle Kulturerbe, sondern auch die kollektive Erinnerung, kulturelle Identität und spirituelle Verankerung der Gemeinschaft.

Bild 7,8,9. Materialien der Kampagne „Postkarten aus der Ukraine“, die vom Ukrainischen Institut durchgeführt wird. <https://ui.org.ua/en/postcards-from-ukraine/>

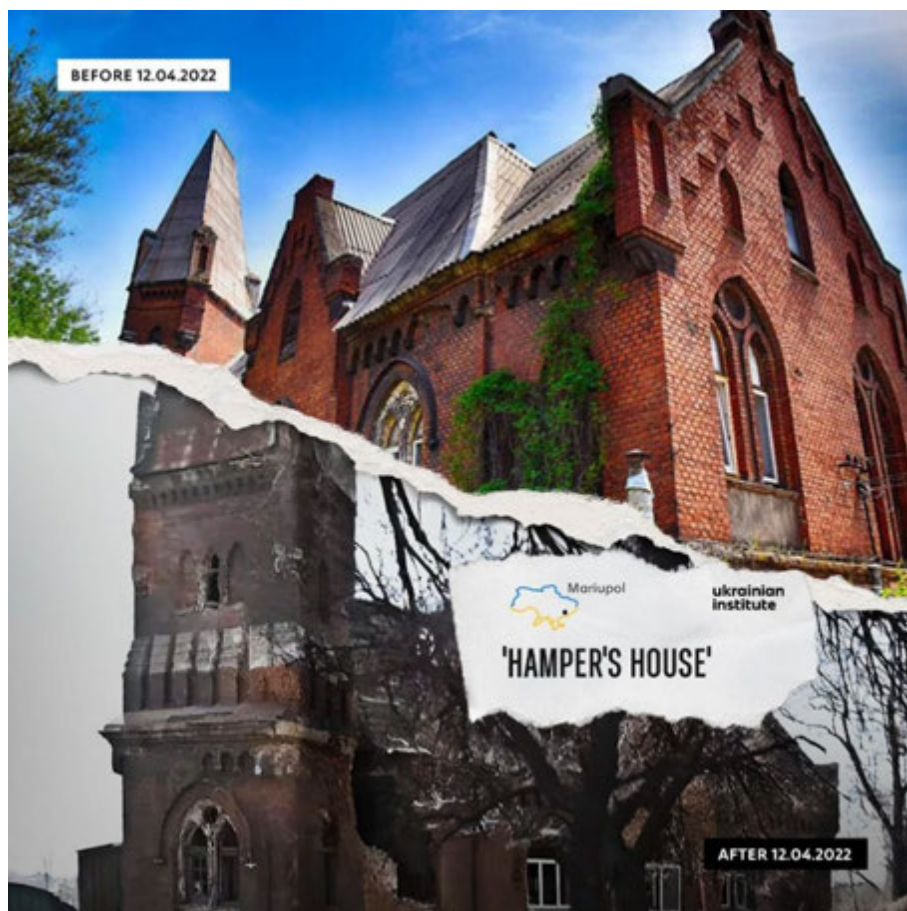
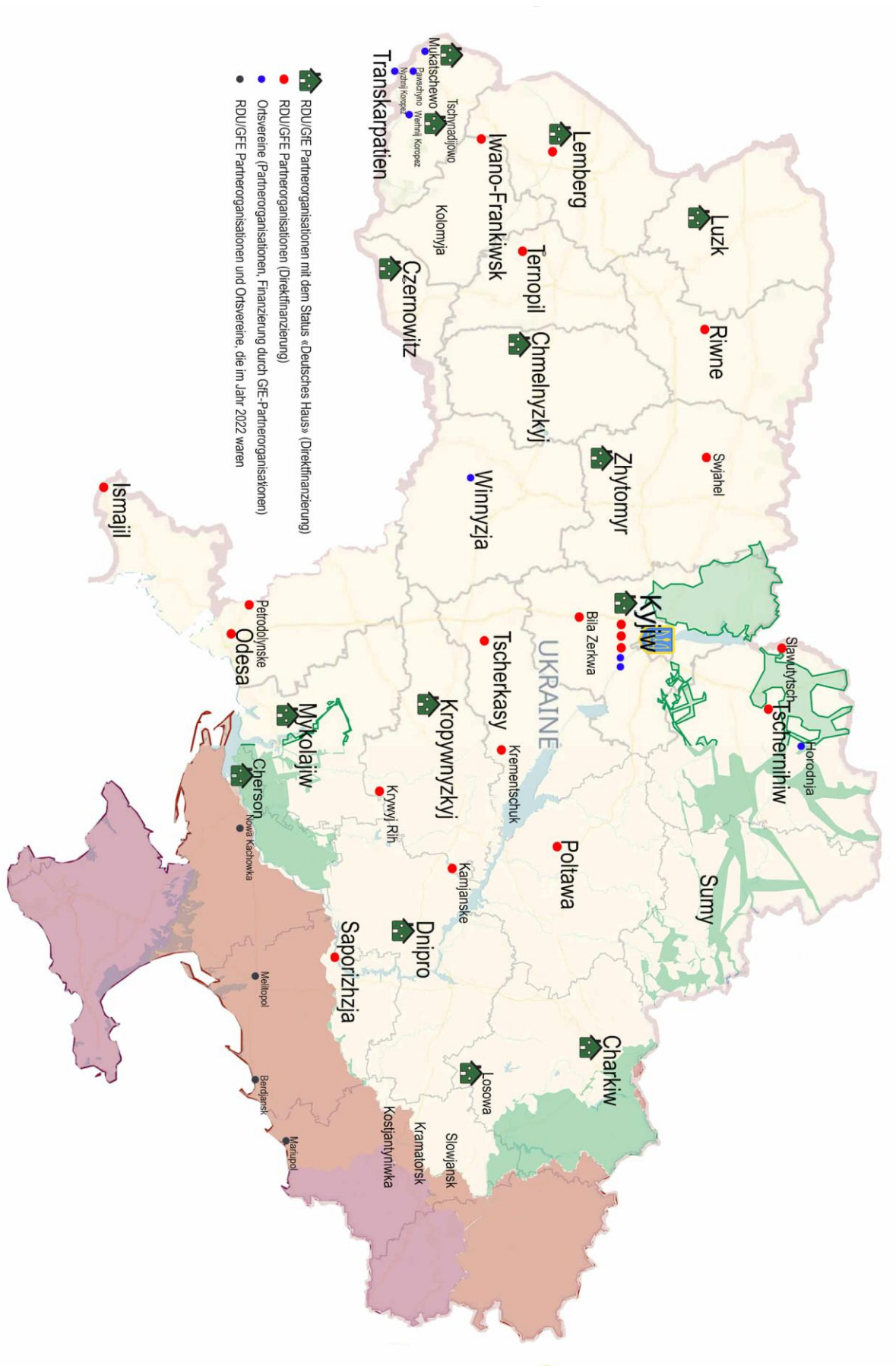

Bild 10. Das Büro der Charkiwer Regionalgesellschaft der Deutschen „Wiedergeburt“ befindet sich im Gebäude „**Palast der Arbeit**“, das auf dem Foto oben zu sehen ist.
Treffen des Seniorenklubs, 2023.

Wichtig ist auch die soziale und humanitäre Hilfe, die durch regionale Organisationen geleistet wird. In Städten wie Mukatschewo, Lwiw, Chmelnyzkyj und Kyjiw entstanden freiwillige Sozialstationen zur Unterstützung von Binnenvertriebenen – mit Angeboten von psychologischer Hilfe, Unterkunftsvermittlung und organisatorischer Begleitung von Auslandsreisen im Notfall.

Karte der Partnerorganisationen der deutschen Minderheit in der Ukraine

Die internationale Solidarität erwies sich als unverzichtbar: **Die Arbeitsgemeinschaft Deutscher Minderheiten (AGDM)** initiierte bereits am 25. Februar 2022 eine umfangreiche Hilfsaktion für Binnenflüchtlinge. Dank ihrer Koordination sowie der Unterstützung durch deutsche Minderheiten in Nachbarländern konnten über 300 Familien konkrete Hilfe erhalten. Auch der **Bund der Vertriebenen (BdV)** sowie die **Stiftung Verbundenheit mit den Deutschen im Ausland** sammelten Spenden und unterstützten zahlreiche Maßnahmen, etwa im Rahmen der „Humanitären Hilfsbrücke Oberfranken – Transkarpatien“.

Bild 11. Einer der zahlreichen Lebensmitteltransporte, die von Partnern aus Deutschland gesendet wurden. Uschhorod, 2022

Der Rat der Deutschen der Ukraine und der Wohltätigkeitsfonds „Gesellschaft für Entwicklung“, unterstützt durch internationale Partner, begleiten den Wiederaufbau aktiv. Besondere Priorität hat die Wiederherstellung von Begegnungszentren in stark betroffenen Regionen, um Hilfsmaßnahmen besser zu koordinieren und Bildungsangebote, insbesondere für Kinder und Jugendliche, wieder zugänglich zu machen.

Ein weiterer wichtiger Aspekt des gemeinschaftlichen Engagements ist die **Unterstützung jener Angehörigen der deutschen Minderheit, die aktuell Militärdienst leisten**. Die Selbstorganisationen engagieren sich aktiv für ihre Kameradinnen und Kameraden an der Front. Durch gemeinschaftliche Spendenaktionen werden **Alltagsgegenstände, Hygieneartikel und Ausrüstung** beschafft. Darüber hinaus beteiligt sich die Gemeinschaft an **Spendensammlungen für medizinische Behandlungen**, einschließlich der Bereitstellung von **Fahrzeugen zur Evakuierung von Zivilpersonen und Verwundeten**.

Besonders dringlich ist derzeit die **Hilfe bei der Prothesenversorgung** für Menschen, die infolge von Minenexplosionen oder Splitterverletzungen Gliedmaßen verloren haben. Dieses Engagement zeigt eindrucksvoll, dass Solidarität innerhalb der deutschen Minderheit nicht nur kulturell und sozial, sondern auch humanitär und praktisch gelebt wird – im Geiste der Verantwortung füreinander in schweren Zeiten.

Die Tätigkeit der öffentlichen Organisationen der deutschen Minderheit wird derzeit auch durch mehrere externen Faktoren erschwert. **Migration ins Ausland, regelmäßige Stromausfälle** sowie die eingeschränkte Mobilität von Männern im wehrfähigen Alter – insbesondere jungen Männern – führen zu einem spürbaren Rückgang der Teilnehmendenzahlen bei Veranstaltungen und Projekten.

Hinzu kommt ein **sinkender Lebensstandard**, bedingt durch niedrige Renten und Löhne sowie stark gestiegene Ausgaben für Grundversorgung, Lebensmittel, Medikamente und medizinische Dienstleistungen. Diese sozioökonomischen Rahmenbedingungen verlagern Prioritäten im Alltag vieler Familien und erschweren eine aktive Teilnahme am gemeinschaftlichen Leben.

Bild 12. Seminar für DeutschlehrerInnen in Organisationen der deutschen Minderheit, 2025

Ziele

In den Jahren 2024–2025 setzten die Organisationen der deutschen Minderheit in der Ukraine ihre Arbeit unter den schwierigen Bedingungen zahlreicher, durch den Krieg verursachter Herausforderungen fort. Trotz dieser Situation konnten wichtige Ergebnisse erzielt und neue Impulse für die Entwicklung der Gemeinschaft gegeben werden.

Ethnokulturelle Arbeit

Unterstützung der deutschen Minderheit in der Ukraine: 2022–2025

33

Seniorenklubs

Das Projekt „Schule des Dritten Alters“ bietet deutschstämmigen Seniorinnen und Senioren in der Ukraine die Möglichkeit, sich regelmäßig weiterzubilden und aktiv am Gemeinschaftsleben teilzunehmen. In Kursen zu Themen wie Basteln, Computergrundlagen oder kulturellem Erbe wird Wissen vermittelt und generationsübergreifend ausgetauscht. Die Teilnehmer bringen ihre Erfahrungen ein, entwickeln neue Fähigkeiten und engagieren sich auch in anderen Projekten der deutschen Minderheit. So stärkt das Projekt nicht nur das Selbstwertgefühl älterer Menschen, sondern auch den Zusammenhalt innerhalb der Gemeinschaft.

Zahlen nach Jahren:

2022 – 10 Seniorenklubs;
2023 – 7 Seniorenklubs;
2024 – 7 Seniorenklubs;
2025 – 9 Seniorenklubs.

279

Personen

Seniorenenakademie

Das Projekt „Seniorenenakademie“ richtet sich an ältere, engagierte Mitglieder der deutschen Minderheit in der Ukraine und wird von 12 deutschen Organisationen gemeinsam durchgeführt. Während des zehntägigen Programms erleben die Teilnehmer täglich vielfältige Aktivitäten: Morgengymnastik, Deutschunterricht, Workshops sowie Kultur- und Geschichtsangebote zur deutschen und dMi-Tradition. Besondere Bedeutung hat der Austausch von Wissen und Erfahrungen – auch durch selbst vorbereitete Workshops. Die „Seniorenenakademie“ fördert nicht nur Bildung und kulturelle Identität, sondern auch die aktive Einbindung der Teilnehmer in die Gemeinschaftsprojekte der deutschen Minderheit.

Zahlen nach Jahren:

2022 – 11 „Seniorenenakademien“ 66 Personen;

2023 – 10 „Seniorenenakademien“ 60 Personen;

2024 – 11 „Seniorenenakademien“ 66 Personen;

2025 – 9 „Seniorenenakademien“ 87 Personen + 1 gesamtukrainisches Bildungsprojekt „Seniorenenakademie“ (noch 1 gesamtukrainisches Bildungsprojekt „Seniorenenakademie“ und 3 lokale „Seniorenenakademien“ sind geplant).

37

Projekte

„Tag der offenen Türen“

Das Projekt „Tag der offenen Türen“ ist ein PR-Projekt zur Stärkung der Sichtbarkeit gesellschaftlicher Organisationen der Deutschen in der Ukraine. Ziel ist es, ihre Arbeit auf lokaler oder regionaler Ebene vorzustellen und neue Interessierte für Bereiche wie Sprachkurse, Kultur-, Jugend- und Sozialarbeit zu gewinnen. Die Veranstaltung findet in den Begegnungszentren, angemieteten Räumen oder im Freien statt und wird durch Präsentationen, kreative Angebote und Informationsmaterial begleitet. Freiwillige sowie ein Kamerateam unterstützen die Öffentlichkeitsarbeit, das entstandene Video dient der weiteren Projektpräsentation. Die mediale Berichterstattung sowie Beiträge in sozialen Netzwerken stärken die Außenwirkung der Organisationen nachhaltig.

Zahlen nach Jahren:

2022 – 1 Projekt;

2023 – 13 Projekte;

2024 – 15 Projekte;

2025 – 8 Projekte (2 lokale Projekte sind geplant).

Bild 13, 14. Seniorenklubs

Eliteförderung

20
Ausstellungen

Ausstellungen der deutschstämmigen Künstler der Ukraine

Das Projekt „Ausstellungen der deutschstämmigen Künstler der Ukraine“ präsentiert die Werke von Künstlern der deutschen Minderheit, die im Rahmen von Pleinairs und künstlerischen Expeditionen in historischen deutschen Siedlungen entstanden sind. Über die Jahre wurde so eine wertvolle Sammlung thematischer Gemälde aufgebaut, die als Grundlage für vielfältige Ausstellungen dient. Diese Ausstellungen stärken das kulturelle Selbstbewusstsein der deutschen Minderheit und fördern deren positives Image in der ukrainischen Gesellschaft. Sie unterstützen die Arbeit lokaler Organisationen, machen deutsch-ukrainische Geschichte sichtbar und bringen Kunst auf moderne Weise – auch durch ergänzende Fotoausstellungen – einer breiten Öffentlichkeit näher. Von 2022 bis 2025 fanden die Ausstellungen in den Städten wie Kyjiw, Czernowitz, Tschernihiw, Dnipro, Chmelnyzkyj, Uschhorod, Mukatschewo, Tschynadijewo, Mykolajiw, Woskresenske (Mykolajiw Gebiet), Iwano-Frankiwsk, Luzk und Bila Zerkwa statt.

Zahlen nach Jahren:

2022 – 5 Ausstellungen;
2023 – 5 Ausstellungen;
2024 – 5 Ausstellungen;
2025 – 5 Ausstellungen.

Ausstattung

58
Organisationen

Ausstattung für gesellschaftliche Organisation

Dieses Projekt ist notwendig, um unvorhergesehene Situationen bei der Vorbereitung oder Durchführung von Projekten in den Begegnungszentren zu vermeiden. Es kann passieren, dass Ausrüstungsgegenstände unerwartet ausfallen, das heißt kaputtgehen, und nicht repariert werden können.

2022 – 14 Organisationen;
2023 – 19 Organisationen;
2024 – 25 Organisationen;
2025 – Ausrüstung ist geplant – wir arbeiten derzeit an den Anträgen.

Schönheitsreparatur in den Organisationen:

2023: Schönheitsreparatur in 6 Organisationen (Bila Zerkwa, Schytomyr, Kamjanske, Kyjiw, Mykolajiw, Ternopil) -BdV-Kosten!!!! 10000 €

2025: Schönheitsreparatur geplant in 4 Organisationen (Mykolajiw, Dnipro, Czernowitz, Tschynadijewo).

Ausrüstung zur Unterstützung der Energieunabhängigkeit von BZ/BS

2022 – 29 Organisationen;
2024 – 10 Organisationen.

Die zentralen strategischen Schwerpunkte der Tätigkeit lassen sich in folgende Zielsetzungen gliedern:

1. Schutz, Unterstützung und Stärkung der Gemeinschaft

Angesichts der anhaltenden Kriegssituation bleibt die Unterstützung der Mitglieder der deutschen Minderheit eine vorrangige Aufgabe – insbesondere durch die Bereitstellung humanitärer Hilfe, sozialer Dienstleistungen und psychosozialer Unterstützung. Die Aufrechterhaltung funktionierender Strukturen und Netzwerke ist entscheidend für die Lebensfähigkeit der Gemeinschaft und für ihre nachhaltige Entwicklung.

2. Bewahrung des kulturellen Erbes vor der Gefahr der Zerstörung infolge des Krieges

Die russische Aggression bedroht unmittelbar das historische und kulturelle Erbe der deutschen Minderheit in der Ukraine. Zahlreiche Denkmäler, Kirchen, Museen und Archive wurden beschädigt oder zerstört. Der Rat der Deutschen der Ukraine dokumentiert in enger Zusammenarbeit mit dem ukrainischen Kulturministerium und internationalen Partnern diese Verluste, um die Vorbereitung zukünftiger Wiederaufbaumaßnahmen zu ermöglichen. Ein zentrales Anliegen besteht darin, das öffentliche Bewusstsein für die Gefahren, denen das kulturelle Erbe ausgesetzt ist, zu stärken und den Schutz der erhaltenen Objekte sicherzustellen – sowohl in materieller Hinsicht als auch in digitaler Form, etwa durch Archivierung, Kartierung und wissenschaftliche Aufarbeitung.

3. Förderung des Deutschunterrichts und Überwindung des Fachkräftemangels im Bildungsbereich

Der Erhalt und die Weiterentwicklung der deutschen Sprache gewinnen zunehmend an Bedeutung und gehören zu den Kernaufgaben der Gemeinschaft. Eine gravierende Herausforderung stellt der akute Mangel an qualifizierten Lehrkräften für Deutsch dar – sowohl im staatlichen Bildungswesen als auch in den Bildungsprogrammen, die von den Organisationen der deutschen Minderheit getragen werden. Viele erfahrene Pädagoginnen und Pädagogen waren infolge des Krieges gezwungen, in deutschsprachige Länder auszuwandern.

Der Rat der Deutschen der Ukraine führt Gespräche mit den zuständigen Ministerien und Partnern, um einen nachhaltigen Mechanismus zur Bewältigung dieser personellen Krise zu entwickeln. Ohne systematische staatliche und gesellschaftliche Unterstützung besteht das Risiko, dass der Deutschunterricht schrittweise durch Englisch verdrängt wird – nicht aus inhaltlichen, sondern aus strukturellen Gründen in der Finanzierung und Lehrkräfteausbildung. Es ist außerdem davon auszugehen, dass nach dem Ende des Krieges und der Wiederherstellung des Friedens eine erhebliche Zahl von im Ausland lebenden Ukrainerinnen und Ukrainern, darunter auch Personen deutscher Herkunft, in die Ukraine zurückkehren wird. Das Bildungssystem ist bereits jetzt nicht ausreichend darauf vorbereitet, zusätzlich mindestens 200.000 Kinder aufzunehmen, die künftig Deutsch als Fremdsprache in den Schulen erlernen möchten.

Spracharbeit

Unterstützung der deutschen Minderheit in der Ukraine: 2022–2025

2 354
Personen

Deutschsprachkurse

Die Deutschkurse werden nach Altersgruppen organisiert: Erwachsene, Schüler und Kinder im Vorschulalter. Der Unterricht erfolgt auf der Grundlage entsprechender Programme, und die Gruppeneinteilung richtet sich nach dem Sprachniveau (z. B. A1, A2 usw.), was ein effektives und zielgerichtetes Lernen gewährleistet.

Teilnahme an den Sprachkursen in den Jahren 2022–2025

Im Zeitraum von 2022 bis 2025 war ein stabiles Interesse an den Deutschkursen zu verzeichnen, insbesondere bei Kindern und Jugendlichen. Nachstehend folgt eine Übersicht über die Teilnehmerzahlen und die Anzahl der gebildeten Gruppen in diesen Jahren:

2022 – 465 TN (Erwachsene: 162, Schüler: 275, Vorschulkinder: 28);

2023 – 527 TN (Erwachsene: 210, Schüler: 292, Vorschulkinder: 25);

2024 – 550 TN (Erwachsene: 225, Schüler: 305, Vorschulkinder: 20);

2025 – 812 TN (Erwachsene: 292, Schüler: 483, Vorschulkinder: 37).

1321

Personen

103

Kinderferiensprachcamps

Kinderferiensprachcamps

Dieses Projekt wird nur in BZ/BS durchgeführt werden, wo die Sprachkurse von TN besucht sind (12-15 BS/BZ) und richtet sich in erster Linie an Kinder im Alter von 6 bis 14 Jahren. Diejenigen, die die Deutschkurse an deutschen Begegnungszentren besuchen, haben jedoch einen Vorteil für Teilnahme im Projekt, besonders, falls sie in der Organisation aktiv ist. Diese Bedingungen der Teilnahme ist eine gute Motivierung für einige, die die Deutschkurse in BZ/BS besuchen zu beginnen wollen. Für andere TN ist eine gute Motivierung aktiver an anderen Projekten in ihrer Organisation teilzunehmen.

Teilnahme an lokalen Kinderferiensprachcamps / Kinderferiensprachspielen in den Jahren 2022–2025

2022 – 18 Kinderferiensprachcamps (mit 196 teilnehmenden Kindern);

2023 – 24 Kinderferiensprachcamps (mit 283 teilnehmenden Kindern);

2024 – 28 Kinderferiensprachcamps (mit 333 teilnehmenden Kindern);

2025 – 33 Kinderferiensprachcamps (mit 509 teilnehmenden Kindern).

77

Sprachinitiativen

Sprachinitiativen

Die Sprachinitiativen in Form von Olympiaden, Quizspielen, Quests u.a. sind darauf gezielt, das Interesse und die Motivation von Kindern und Jugendlichen zum Erlernen der deutschen Sprache, Kultur, Geschichte und Landeskunde zu steigern und bieten eine gute Gelegenheit, nicht nur die Leistungen/Erfolge der Teilnehmer zu überprüfen und zu demonstrieren, sondern auch die Projektteilnehmer weiter zu motivieren, ihre Sprachkenntnisse und Kompetenzen zu verbessern und zu vertiefen.

Teilnahme an lokalen Sprachinitiativen in den Jahren 2022–2025

2022 – 13 Sprachinitiativen;

2023 – 20 Sprachinitiativen;

2024 – 23 Sprachinitiativen;

2025 – 21 Sprachinitiativen.

80

Teilnehmer

Deutsch-Intensivkurs

Deutschunterricht (4 Stunden am Tag), danach – Aktivitäten auf Deutsch in einer entspannten Atmosphäre / während der Exkursionen, Sportveranstaltungen, kulturellen Veranstaltungen mit anschließender Diskussion und einer Festigung des Wortschatzes; Vorbereitung eines Abschlussabends auf Deutsch von den Teilnehmenden, Deutschlehrern und Projektorganisatoren.

Bevorzugt werden die Teilnehmer, die die Sprachkurse bei den BS besuchen.

Teilnahme am Deutsch-Intensivkurs in den Jahren 2022–2025

2022 – 1 Deutsch-Intensivkurs (20 TN);

2023 – 1 Deutsch-Intensivkurs (22 TN);

2024 – 1 Deutsch-Intensivkurs (21 TN);

2025 – 1 Deutsch-Intensivkurs (17 TN).

4. Vorbereitung auf die Deutsch-Ukrainische Regierungskommission

Eine der zentralen Aufgaben war die inhaltliche und organisatorische Vorbereitung auf die nächste Sitzung der Deutsch-Ukrainischen Regierungskommission für Angelegenheiten der in der Ukraine lebenden Personen deutscher Abstammung. Der Rat der Deutschen der Ukraine beteiligt sich aktiv an diesem bilateralen Dialog, um die Interessen der Gemeinschaft auf höchster Ebene zu vertreten und gemeinsame, tragfähige Lösungen zu entwickeln.

5. Mitwirkung an der Ausgestaltung der rechtlichen Grundlagen der Minderheitenpolitik

Der Rat der Deutschen der Ukraine setzte seine aktive Beteiligung an der Reform der ukrainischen Gesetzgebung im Bereich der Rechte nationaler Minderheiten fort. In enger Zusammenarbeit mit staatlichen Institutionen, Parlamentsabgeordneten, internationalen Organisationen und Expertinnen und Experten wurden Empfehlungen und Vorschläge ausgearbeitet und eingebracht. Ziel dieser Bemühungen ist die Schaffung langfristig stabiler und transparenter rechtlicher Rahmenbedingungen für den Schutz und die Entwicklung der deutschen Gemeinschaft. Die konstruktive Rolle des RDU wurde von der ukrainischen Regierung und dem Parlament ausdrücklich anerkannt.

6. Stärkung der Rolle der deutschen Minderheit im europäischen Integrationsprozess der Ukraine

Im Zuge der schrittweisen Annäherung der Ukraine an die Europäische Union haben sich die Zugangsmöglichkeiten zu internationalen Förderprogrammen für nationale Minderheiten deutlich erweitert. Der Rat der Deutschen der Ukraine übernimmt dabei eine aktive Rolle in der Koordinierung von Programmen, beteiligt sich an der Gestaltung der Minderheitenpolitik und entwickelt innovative Projekte zur Bewahrung des historischen und kulturellen Erbes. In seiner Arbeit orientiert sich der RDU an den bewährten europäischen Praktiken der Organisationen deutscher Minderheiten und passt diese an die ukrainischen Gegebenheiten an.

Bild 15. Das offizielle Treffen der ukrainischen Delegation mit Vertretern des BMI

7. Strategische Planung für die Nachkriegszeit

Der Rat der Deutschen der Ukraine strebt an, eine sichtbare Brückenfunktion zwischen ukrainischen und europäischen Strukturen einzunehmen, gestützt auf die Erfahrungen und Kompetenzen der Organisationen der deutschen Minderheit im europäischen Kontext. Parallel zu den regelmäßigen Online-Sitzungen wurde im Jahr 2024 eine interne Arbeitsgruppe zur strategischen Neuausrichtung der Tätigkeit eingerichtet. Ihre Aufgabe besteht darin, die Gesamtstrategie des RDU für die Nachkriegszeit zu aktualisieren – insbesondere im Hinblick auf den Wiederaufbau, die langfristige Stabilisierung der Gemeinschaft und die aktive Mitwirkung an europäischen Integrationsprozessen.

Zu diesem Zweck ist bis Ende 2025 in Zusammenarbeit mit führenden soziologischen Instituten die Durchführung einer umfassenden soziologischen Erhebung über die Situation der deutschen Minderheit

in der Ukraine vorgesehen. Die Ergebnisse sollen als Grundlage für die Ausarbeitung einer aktualisierten Entwicklungsstrategie dienen.

1. Zur aktuellen Zahl der Angehörigen der deutschen Minderheit in der Ukraine:

Nach Angaben der gesamtukrainischen Volkszählung 2001, leben in der Ukraine 33.302 ethnische Deutsche. Schon damals wurde von Seiten der Selbstverwaltungsorganisationen kritisiert, dass diese Zahl die tatsächliche Lage nicht vollumfänglich abbildet – u.a. wegen der historischen Erfahrungen mit Repressionen, die die ältere Generation dazu veranlassten, ihre Herkunft zu verschweigen, sowie wegen politisch motivierter Entscheidungen zugunsten anderer Nationalitäten.

In den letzten Jahren, besonders im Zeitraum 2014–2015 und ab 2022, beobachten wir eine verstärkte Selbstidentifikation: Viele neue Mitglieder wenden sich an unsere Organisationen und legen Nachweise ihrer Abstammung sowie entsprechende Dokumente (z.B. sowjetische Ausweise der Eltern oder Großeltern) vor. Trotz der Ausreise einer erheblichen Zahl von Spätaussiedlern ist es einigen Organisationen gelungen, die Mitgliederzahl zu halten oder sogar zu erhöhen. Interne Schätzungen zeigen, dass etwa 75–80% der Mitglieder weiterhin in der Ukraine leben. Daher ist die Zahl 22.500 durchaus realistisch, auch wenn sie sich nur schwer offiziell bestätigen lässt. Ich persönlich gehe von einer etwas höheren Zahl aus – etwa 25.000 –, habe dafür jedoch keine statistischen Belege. Zum Vergleich: Die Zahl der Empfänger humanitärer Lebensmittelpakete ist von 1.100 (2021) auf 1.354 (2025) gestiegen.

Bild 16,17. Hilfsaktion zur Ausstattung gesellschaftlicher Organisationen mit Generatoren und Powerbanks, 2022–2023

2. Binnenflüchtlinge, humanitäre Unterstützung, Mietverträge:

Obwohl häufig angenommen wird, dass die Mehrheit der Angehörigen der deutschen Minderheit nach Beginn des Krieges die Ukraine verlassen hat, ist die tatsächliche Lage wesentlich komplizierter. Aufgrund des geltenden Kriegsrechts dürfen Männer im wehrpflichtigen Alter nur in Ausnahmefällen ausreisen. Deshalb haben sich viele Familien – darunter auch Mitglieder unserer Gemeinschaft – bewusst dafür entschieden, gemeinsam zu bleiben: Obwohl Frauen und Kinder die Möglichkeit zur Ausreise hatten, sind sie geblieben, um die Einheit der Familie zu bewahren. Diese Einstellung zum Familienzusammenhalt ist nach unseren Beobachtungen typisch für die Mehrheit der Gemeinschaft. Ein erheblicher Teil der Deutschen aus der Krim sowie den besetzten Gebieten im Osten der Ukraine musste fliehen, teils wegen der Zerstörung ihrer Häuser, teils wegen der Angst vor Repressalien oder Zwangsmobilisierung.

Insgesamt gehen wir davon aus, dass mindestens 75% der deutschen Minderheit weiterhin in der Ukraine leben. Viele Organisationen vor Ort – in Städten wie Cherson, Mykolajiw, Charkiw, Kyjiw, Odesa (DELKU), Mukatschewo, Schytomyr, Chmelnyzkyj und Dnipro – leisten bis heute humanitäre Hilfe. Diese Tätigkeit wurde u. a. im Dokumentarfilm „Der längste Tag. Deutsche der Ukraine während des Krieges“

(<https://youtu.be/R1OgzMjEXIs?si=35AUm0UsihfcFb02>) gezeigt. Zahlreiche Organisationen und ihre Vertreter wurden für ihr Engagement mit staatlichen oder städtischen Auszeichnungen geehrt.

Soziale Unterstützungsleistungen

Unterstützung der deutschen Minderheit in der Ukraine: 2022–2025

4872

Pakete

Lebensmittelpakete

Das Projekt „Lebensmittelpakete“ richtet sich an bedürftige Angehörige der deutschen Minderheit in der Ukraine und stellt Lebensmittel- und Hygienepakete bereit. Seit 2022 wurden über 4872 Pakete verteilt. Der Wert eines Pakets lag zwischen 76 und 101 € und versteht sich als einmalige steuerfreie Unterstützung, zuzüglich der Kosten für Verpackung und Zustellung.

Zahlen nach Jahren:

2022 – 1075 Personen;

2023 – 1170 Personen;

2024 – 1274 Personen;

2025 – 1353 Personen* **

*vorab geplant. ** Im Jahr 2025 wird das Projekt zweimal durchgeführt.

3927

Banküberweisungen

Finanzielle Einzelfallhilfen

Das Projekt unterstützt bedürftige Angehörige der deutschen Minderheit in der Ukraine, die durch den Krieg in akute Not geraten sind – etwa durch den Verlust der Wohnung, Arbeit oder Gesundheit. Die Hilfe dient zur Deckung dringender Ausgaben (Lebensmittel, Medikamente, Nebenkosten) und beträgt ca. 70–88 € pro Person jährlich nach Bedarf. Es handelt sich um eine einmalige steuerfreie Unterstützung, die direkt auf Empfängerkonten überwiesen wird.

Zahlen nach Jahren:

2022 – 1446 Personen (84–103 €);

2023 – 1231 Personen (70,47 €);

2024 – 1250 Personen (88,78 €);

2025 – 1353 Personen (ca. 87,50 €)*

*vorab geplant.

8

Augenoperationen

OP-Hilfe

Das Projekt unterstützt sozialschwache, alleinstehende, ältere und behinderte Angehörige der deutschen Minderheit in der Ukraine, die vor dem 31.03.1956 geboren wurden (Erlebnisgeneration). Die Hilfe erfolgt in Form der Kostenübernahme für dringend notwendige Operationen. Zwischen 2022 und 2025 wurden **8 Augenoperationen** finanziert.

373

Gesundheitshilfen

109+

Medikamentenhilfen

Individuelle Gesundheitshilfen / Kleingeräte

Das Projekt richtet sich an sozialschwache, ältere und behinderte Angehörige der deutschen Minderheit in der Ukraine, die auf medizinische Hilfsmittel wie Brillen, Hörgeräte, Gehstöcke oder Toilettenstühle angewiesen sind. Die Unterstützung erfolgt in Form der Kostenübernahme. Zwischen 2022 und 2025 wurden 373 Personen gefördert. Das jährliche Fördervolumen beträgt rund 7.000 €.

Gleichzeitig stehen wir vor zunehmenden infrastrukturellen Herausforderungen, insbesondere im Hinblick auf die langfristige Bereitstellung von Räumlichkeiten für die Arbeit der deutschen Minderheit. In mehreren Regionen – insbesondere in Lwiw und Saporischschja – laufen die Mietverträge für die „Deutschen Häuser“ aus. Diese Räumlichkeiten wurden früher aus kommunalem Eigentum unter den Bedingungen der sozialen Unterstützung zur Verfügung gestellt – meist gegen eine symbolische Miete, zum Beispiel 1 Hrywnja pro Quadratmeter.

In den letzten Jahren hat sich diese Praxis jedoch grundlegend verändert. Unsere Organisationen sind gezwungen, an den üblichen Ausschreibungen für Mietverträge teilzunehmen – und müssen dabei mit kommerziellen Strukturen konkurrieren.

Besonders problematisch ist dabei, dass sich lokale Behörden immer häufiger auf neue Rechtsnormen berufen, wonach alle Antragsteller –unabhängig von den Zielen – gleiche formale Zugangschancen haben müssen. In der Praxis führt dies zur faktischen Diskriminierung des zivilgesellschaftlichen Sektors: Kommerzielle Strukturen können sich eine Erhöhung der Mietpreise leisten, gemeinnützige Organisationen hingegen nicht.

Hinzu kommt, dass es sich bei den angemieteten Objekten oft um zentral gelegene Räume in Erdgeschosslage handelt – kommerziell attraktiv für Unternehmen, Handel oder Gastronomie. Unsere Organisationen haben über viele Jahre hinweg erhebliche Mittel in die Renovierung und funktionale Ausstattung dieser Räume investiert.

Ein weiteres Problem ist der begrenzte Zugang zu alternativen öffentlichen Räumen. Früher konnten Veranstaltungen in Schulen oder Bibliotheken durchgeführt werden, doch heute ist dies oft verboten oder erheblich durch die Leiter dieser Einrichtungen eingeschränkt – aufgrund häufiger Luftalarme und der Angst, im Falle eines Notfalls zur Verantwortung gezogen zu werden. All dies schränkt die Möglichkeiten für die Arbeit mit Minderheiten vor Ort erheblich ein.

Deshalb sehen wir den einzigen nachhaltigen Weg in der schrittweisen Übertragung der Räumlichkeiten in das Eigentum der Gemeinden oder dem gezielten Erwerb von Objekten für ethnokulturelle Aktivitäten. Dieses Modell wurde im Jahr 2023 erfolgreich in Mukatschewo umgesetzt. Wir sind der Beauftragten der Bundesregierung für Aussiedlerfragen und nationale Minderheiten, Natalie Pawlik, dem Vorsitzenden der Stiftung Verbundenheit mit den Deutschen im Ausland Hartmut Koschyk und den Bundestagsabgeordneten für die Förderung dieser Investition sehr dankbar. Dies ist wirklich ein historischer Moment, der neue Möglichkeiten für den kulturellen Austausch und die Zusammenarbeit eröffnet. Nur bei einer stabilen und planbaren Infrastruktur kann langfristige Sprach-, Bildungs- und Kulturarbeit gewährleistet werden.

Bild 18,19. Die offizielle Eröffnung des Deutschen Hauses in Mukatschewo, 2024

Die Situation droht sich künftig weiter zu verschärfen – insbesondere nach dem Ende des Krieges. In mehreren Städten wurden die Mietverträge für die deutsche Minderheit zwar formal verlängert – jedoch nur bis zum Ende des Krieges. In Gesprächen mit Vertretern der lokalen Behörden wurde uns wiederholt signalisiert, dass andere Bereiche der Gesellschaft in Zukunft als vorrangig betrachtet werden – insbesondere angesichts des allgemeinen Mangels an Räumlichkeiten in den Gemeinden. Es ist daher zu erwarten, dass nach dem Krieg alle kommunalen Immobilien ausschließlich über öffentliche Ausschreibungen vergeben werden.

Dies wird schwerwiegende Folgen haben – nicht nur für die deutsche Minderheit, sondern für den gesamten öffentlichen Sektor der Ukraine. Aufgrund der Dezentralisierung hat die ukrainische Regierung keine direkten Eingriffsrechte gegenüber den lokalen Verwaltungen. Obwohl das neue Gesetz über nationale Minderheiten ausdrücklich vorsieht, dass die lokalen Behörden bei der Bereitstellung von Infrastruktur helfen sollen, bleibt dies in der Praxis oft eine Erklärung ohne konkrete Ergebnisse.

Wir haben bereits konkrete Fälle erlebt - insbesondere in Mukatschewo (Organisation „Singende Herzen“) – in denen bestehende Mietverträge gekündigt wurden, obwohl in diesen Räumlichkeiten seit Jahren eine aktive Kulturarbeit stattfand.

3. Deutschunterricht und Lehrkräftemangel:

Der Mangel an qualifizierten Lehrkräften für Deutsch als Fremdsprache (DaF) ist eine akute Frage – und in den kommenden Jahren wird sich die Situation nur noch verschärfen. Besonders betroffen sind dabei ländliche Regionen und Kleinstädte, in denen der Deutschunterricht bereits jetzt eingeschränkt ist oder gar nicht stattfindet.

Nach der Rückkehr in die Ukraine zahlreicher Familien aus Deutschland, Österreich oder der Schweiz – deren Kinder gute Deutschkenntnisse dort erworben haben – entsteht ein zusätzlicher Bedarf, die Sprache weiter zu erlernen. In vielen Regionen der Ukraine fehlen Strukturen oder Programme, die es diesen Kindern ermöglichen würden, ihre Sprachkenntnisse zu verbessern.

Unsere Organisationen sehen hierin sowohl eine Herausforderung als auch eine Möglichkeit: Wir möchten Programme entwickeln, die die Unterstützung der deutschen Sprache mit der Sichtbarkeit der deutschen Minderheit in der Ukraine verbinden – sowohl durch klassische Sprachkurse als auch durch digitale Plattformen, hybride Formate und schulische Partnerschaften.

Es ist besorgniserregend, dass die deutsche Sprache zunehmend durch Englisch im ukrainischen Bildungssystem ersetzt wird. Ohne gezielte Sprachpolitik droht es, dass Deutsch langfristig an Bedeutung verliert – nicht nur als Fremdsprache, sondern auch als Träger kultureller Identität. Die Europäische Charta der Regional- oder Minderheitensprachen, in der Deutsch als Minderheitensprache in der Ukraine anerkannt ist, bietet hier zwar einen rechtlichen Rahmen – doch bedarf es konkreter politischer Maßnahmen zu ihrer Umsetzung.

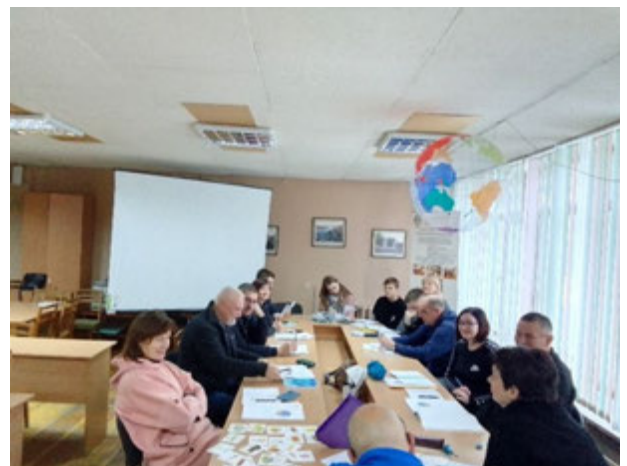

Bild 20,21. Sprachinitiativen

Die Situation wird sich vermutlich während des Wiederaufbaus der Ukraine nach dem Krieg verschärfen. Viele qualifizierte Lehrkräfte – insbesondere junge, mobile Pädagogen – könnten aufgrund der zunehmenden Präsenz europäischer Wiederaufbauprogramme, internationaler Organisationen und Unternehmen, die bessere Arbeitsbedingungen und Vergütung bieten, in den privaten Sektor wechseln. Dies wird das Personalpotenzial des Bildungssystems weiter erschöpfen. Deshalb muss parallel auch der digitale Zugang zu qualitativem Deutschunterricht erheblich ausgebaut werden – durch Online-Kurse, interaktive Lernmaterialien, Fernunterrichtsmodelle sowie virtuelle Fortbildung für Lehrkräfte. Unsere Organisationen haben bereits Erfahrung in diesem Bereich, einschließlich Pilotprojekte.

Gleichzeitig möchten wir auf ein weiteres Problem hinweisen: In ukrainischen Lehrbüchern für Deutsch als Fremdsprache ist die Darstellung der deutschen Minderheit in der Ukraine praktisch nicht vorhanden – sowohl inhaltlich als auch methodisch. Dies ist eine verlorene Gelegenheit für die Entwicklung des interkulturellen Verständnisses durch die Sprache.

Wir haben daher eigene Materialien entwickelt – z.B. das Arbeitsheft „Die berühmten Deutschen der Ukraine“ (https://deutsche.in.ua/uploads/admin/Lehrheft_portal.pdf) – das mit herausragenden Persönlichkeiten deutscher Abstammung vertraut macht und dies mit sprachlich-didaktischen Inhalten für den Unterricht verbindet. Wir halten es für äußerst wichtig, solche Materialien auch für andere nationale Minderheiten zu entwickeln und sie regelmäßig in das staatliche Bildungssystem zu integrieren.

4. Beteiligung an Reformen und EU-Integration:

Die Vertreter der deutschen Minderheit beteiligten sich aktiv an den Reformen – insbesondere während der Ausarbeitung des Gesetzes „Über nationale Minderheiten“ in den Jahren 2022–2023. Auch wenn das Gesetz nicht alle Erwartungen erfüllt hat, stellte es einen wichtigen Schritt zur Anerkennung der Minderheitenrechte in der Ukraine dar. Unsere Vertreter sind in vielen beratenden Ausschüssen aktiv tätig. Besonders hervorzuheben sind hier Herr Volodymyr Leysle, Vorsitzender des Rates der Deutschen der Ukraine, sowie das Engagement von Frau Ljudmyla Kowalenko-Schneider, Vorsitzende des Rates der Vertreter nationaler Gemeinschaften beim Ministerium für Bildung und Wissenschaft der Ukraine (Mitglied des RDU-Präsidiums).

Bild 22. Treffen mit den Bundesbeauftragten Dr. Bernd Fabritius und den FUEN-Vizepräsidenten Bernard Gaida

Wir arbeiten eng mit Partnern wie dem Staatsdienst der Ukraine für Ethnopolitik und Gewissensfreiheit zusammen, um Empfehlungen in Bezug auf Minderheitenpolitik weiterzuentwickeln. Zugleich möchten wir den positiven Einfluss von Programmen wie House of Europe betonen, die eine nachhaltige Förderung in den Bereichen Menschenrechte, Kultur und Bildung leisten.

Dank unserer Mitgliedschaft in europäischen Dachorganisationen - insbesondere der FUEN (<https://fuen.org>), sowie unserer Beteiligung an grenzüberschreitenden Projekten verfügen wir über große Erfahrung in der Nutzung europäischer Finanzierungsinstrumente und geben dieses Wissen an kleinere Gemeinschaften und Partnerorganisationen vor Ort weiter.

Zusammenfassend möchten wir betonen, dass uns derzeit folgende strategische Schwerpunkte besonders wichtig sind:

1. **Nachhaltige Infrastruktur zur Unterstützung der Minderheitenarbeit:**

Eine zentrale Herausforderung besteht in der Schaffung einer langfristigen und nachhaltigen Infrastruktur als Basis für die ethnokulturelle Arbeit der deutschen Minderheit in der Ukraine. Dafür braucht es eigene oder langfristig gesicherte, bezahlbare Räumlichkeiten für „Deutsche Häuser“ in mindestens 12 Regionen – darunter Luzk, Lwiw, Mykolajiw, Chmelnyzkyj, Dnipro und Saporischschja. Nur dank einer solchen stabilen infrastrukturellen Grundlage kann der Erhalt sprachlicher, kultureller und Bildungsinitiativen gewährleistet und der Verlust bereits Erreichten vermieden werden.

2. **Schutz des Kulturerbes und der Archive:**

Wir setzen uns für den Erhalt wichtiger Bestandteile des deutschen/mitteleuropäischen Kulturerbes ein – z.B. den Erhalt und die künftige Wiederherstellung des Biosphärenreservats „Askanija-Nowa“ nach der Deokkupation oder den Schutz historischer Kirchenbauten in Nowohradiwka (Gebiet Odesa), Smijiwka (Gebiet Cherson) und weiteren Orten.

3. **Deutschunterricht sichern, Lehrkräfte fördern, Inhalte modernisieren:**

Neben dem Mangel an Lehrkräften fehlt es auch an modernen digitalen Formaten sowie einer angemessenen Darstellung der deutschen Minderheit in ukrainischen Lehrbüchern für Deutsch als Fremdsprache. Wir arbeiten aktuell an Empfehlungen und didaktischen Materialien (z.B. „*Die berühmten Deutschen der Ukraine. Arbeitsheft*“) und möchten diese systematisch in den Schulunterricht integrieren.

4. **Künftige Projekte mit kulturellem Mehrwert:**

Wir sehen großes Potenzial in der Förderung von Dokumentarfilmen, Bildungsprojekten und wissenschaftlicher Aufarbeitung der Geschichte der deutschen Minderheit – z.B. ein Film über den bedeutenden Slawisten und Sprachwissenschaftler deutscher Abstammung Jurij Scheweljow. Solche Initiativen können wichtige Impulse für die internationale kulturelle Zusammenarbeit und die Zukunft der Ukraine geben.

5. **Kommende Jubiläen als Gelegenheit für deutsch-ukrainische Kooperation:**

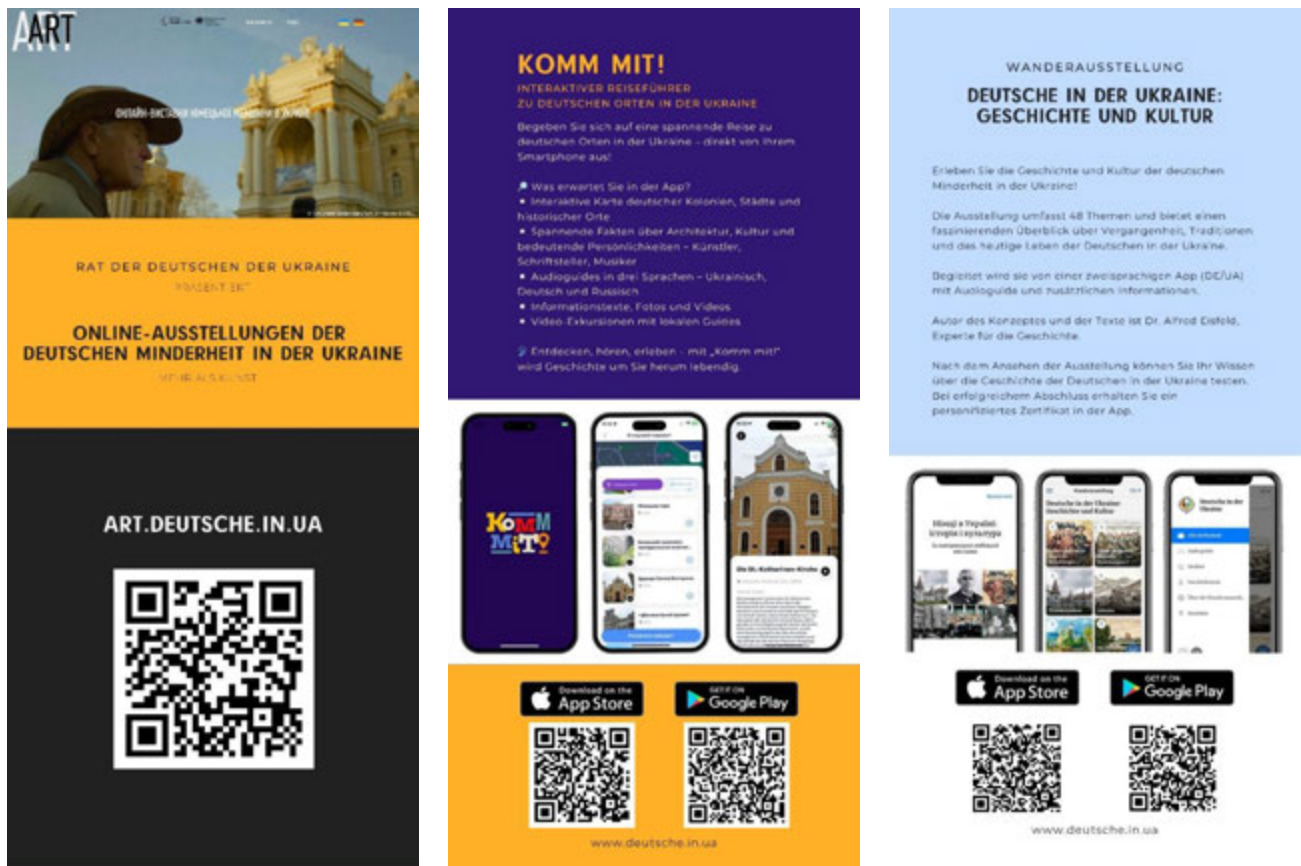
Im Jahr 2028 wird der 300. Jahrestag der Ansiedlung von Deutschen aus Franken in Transkarpatien begangen, und 2029 der 600. Jahrestag des Treffens der Monarchen in Luzk. Diese historischen Daten - wie auch die bevorstehenden Jahrestage im Süden und Osten der Ukraine – eröffnen vielfältige Perspektiven für Partnerschaften und Initiativen zur kulturhistorischen Rekonstruktion. Sie können als Katalysatoren für Projekte in den Bereichen Bildung, Tourismus, Urbanistik und Schutz des kulturellen Erbes dienen – sowohl im Kontext der europäischen Wiederaufbauprozesse als auch im Rahmen einer vertieften kulturellen Diplomatie. Wir sehen darin ein starkes Fundament für künftige, identitätsstiftende Zusammenarbeit auf kommunaler, regionaler und internationaler Ebene.

6. **Stärkung der Menschenrechtsbildung und interethnischer Zusammenarbeit:**

Wir sehen großes Potenzial in der Erweiterung unserer Bildungsarbeit im Bereich der Menschenrechte – insbesondere mit Blick auf nationale Minderheiten, den Schutz ihrer Sprachen sowie ihres historischen und kulturellen Erbes. Ziel ist es, Plattformen für den Austausch zu schaffen, auf denen sich nationale Minderheiten und indigene Völker der Ukraine über beste Praktiken,

Erfahrungen und Herausforderungen austauschen können. Ein positives Beispiel ist hierbei der deutsch-dänische Ansatz zum Minderheitenschutz in der Grenzregion, der als Modell für gegenseitige Anerkennung, institutionelle Förderung und grenzüberschreitende Zusammenarbeit angesehen werden kann.

Auf dieser Basis möchten wir unsere erfolgreichen Projekte weiterentwickeln – darunter z.B. die Trickfilme über die Geschichte der Deutschen in der Ukraine, virtuelle Museen, Online-Sprachlernplattformen, sowie Lehrmaterialien für Schulen über bedeutende Persönlichkeiten der nationalen Minderheiten. Darüber hinaus sind wir bereit, als Experten aufzutreten und andere Minderheiten bei der Entwicklung und Umsetzung ähnlicher Initiativen zu unterstützen.

7. Vermeidung politischer Verzerrungen im öffentlichen Diskurs über nationale Minderheiten:

Im deutsch- und russischsprachigen Informationsraum ist eine zunehmende Tendenz zur Verwendung des Sammelbegriffs „Russlanddeutsche“ bzw. „Deutsche aus Russland“ zu beobachten. Dieser Begriff wird der historischen und kulturellen Vielfalt der deutschen Gemeinschaften in Osteuropa nicht gerecht. Er kann dazu beitragen, historische Unterschiede zu verwischen und den Eindruck einer kontinuierlichen imperialen Erzählung von der Russischen Kaiserzeit über die Sowjetunion bis zur heutigen Russischen Föderation zu vermitteln. Vor diesem Hintergrund halten wir es für wichtig, die Verwendung präziser und sachlich korrekter Bezeichnungen zu fördern – etwa „deutsche Minderheit in der Ukraine“ sowie regional differenzierte Begriffe wie „Wolhyniendeutsche“, „Galiziendeutsche“ oder „Schwarzmeerdeutsche“. Ebenso erscheint es notwendig, dieses Thema in die analytische, bildungspolitische und mediale Arbeit relevanter Institutionen einzubringen – darunter die Bundeszentrale für politische Bildung, akademische Einrichtungen sowie die Medien.

Im Rahmen der Internationalen Deutschlehrertagung (IDT) in Lübeck äußerte sich die Präsidentin des Ukrainischen Deutschlehrer- und Germanistenverbandes, Professorin Dr. Alla Paslawska, zur Situation des Deutschunterrichts in der Ukraine.

„Die Frage über die Zukunft der deutschen Sprache in der Ukraine beschäftigt mich ständig, weil ich zurzeit den Ukrainischen Deutschlehrer- und Germanistenverband leite. Und ich würde 2 Gruppen von Problemen aussondern.

Grundsätzlich — also das sind Probleme, die infolge des Krieges, des Krieges Russlands gegen die Ukraine entstanden sind, dass der Unterricht global, also grundsätzlich, erschwert ist dadurch, dass der Luftalarm immer wieder kommt und man muss dann den Unterricht unterbrechen. Im Osten ist es noch viel schlimmer, weil sie die Universitäten, praktisch die Schulen, meistens online Unterricht erteilen. Und der Online Unterricht ist natürlich gut, dass es solche Möglichkeiten überhaupt gibt. Aber das ist kein Vergleich zum offline Unterricht, — die jungen Leute, die leiden darunter und wir merken, dass sie sich sogar anders verhalten, dass sie also praktisch isoliert sind teilweise.

Auf diese Probleme infolge des Krieges, also auf die werde ich jetzt nicht eingehen, weil sie global sind. Und man kann nur hoffen, dass der Krieg eben bald zu Ende ist und dass wir in unsere Realität, Normalität, zurückkehren. Und jetzt also Probleme, die mit dem Krieg nichts zu tun haben, dass Deutsch, die Zahl von Deutschlernenden in der Ukraine ständig schrumpft, vor allem von denjenigen, die Deutsch als erste Fremdsprache studieren oder in der Schule lernen.

Und das ist sehr schade, denn wir haben sehr reiche Traditionen der deutschen Sprache in der Ukraine, also die deutschen Kolonisten, die deutsche Minderheit in der Ukraine, das ist für uns unheimlich wichtig, dass wir diese Tradition auch bewahren.

Und wenn die Zahl der Deutschlernenden schrumpft, dann bedeutet das automatisch, dass es weniger Studierende gibt. Also bei Fremdsprachenfakultäten geht das noch, aber zum Beispiel bei Chemikern, Physikern, wenn 3 Leute Deutsch weiter studieren möchten, gibt es keine Möglichkeit, weil die Gruppe mindestens 25 Leute enthalten soll.

Das heißt, der Ausweg wäre zum Beispiel, dass man fakultätenübergreifend irgendwelche Gruppen bildet. Dazu braucht man Lust, dazu braucht man irgendwie auch das Entgegenkommen der Universität und natürlich auch die Finanzierung, dass extra Lehrkräfte dafür bezahlt werden.

Man kann nur begrüßen, dass in unserem Staat ein Sprachgesetz, Englischgesetz, verabschiedet worden ist. Aber leider also bedeutet das für die anderen Fremdsprachen, vor allem die deutsche, französische, spanische Sprache, die man traditionell in der Ukraine in der Schule, an den Universitäten gelernt hat, dass sie dadurch auch vernachlässigt werden. Zum Beispiel die Mediziner, die müssen nur Englisch, also irgendwann ablegen, jeder muss Englisch lernen, aber nicht jeder muss, ja gut, also nicht jeder kann sogar eine zweite Fremdsprache lernen.

Und ich glaube, es wäre die höchste Zeit für solch ein Land wie die Ukraine, die heutzutage Kontakte und Unterstützung überall in der Welt braucht, dass man die zweite Fremdsprache obligatorisch ab bestimmte Klasse an den Schulen einführt.

Und die deutsche Sprache, die muss unterstützt werden, wenn wir an die Zukunft denken... Wenn der Krieg zu Ende ist, dann werden vor allem die Ingenieure, Bauleute und alle möglichen Unterstützungen vor allem aus Deutschland kommen. Und wir werden dann Dolmetscher brauchen, Übersetzer brauchen, denn nicht jeder in Deutschland spricht perfekt Englisch. Man wird dann auch Fachleute brauchen, die Deutsch können, aber es wird immer weniger, immer weniger. Und wenn wir jetzt also den Prozess unterbrechen, dann werden wir Jahrzehnte brauchen, um das wiederherzustellen.“

Bild 23. Kindersprachakademie, August 2025, Karpaten